

**Poyta ki maji ki
Marki
ndangi
Ta ki do Poyta Ki maji ki
Marki ndangi**

Makitu kin inbe, lo tumginn'ə'ti, ɔsi kagi do Makitu Marki'ti toki in «Poyta ki maji lə Jeju Kirisiti ki in ngonn lə Luwə» (1.1). Njendangi makitu kin ɔsi kagi do nya'gi ki dum kadi de ra ki Jeju ra'de ə inyə ta'gi ki Jeju el. Ra be kadi toji'n toki togi lə Jeju Kirisiti in rɔ Luwə'ti. Marki elta do nya'gi ki rai nya ɔsi gona gona ki kagilo lə'de el, nan elta do kulə'gi'ti ki Jeju ra'de Galile'ti, dow lo'ti ki manga be, elta ki do kaw mbah Jerujalem'ti ki nya ki ra nya Jerujalem'ti. Nden nden go'ti, Marki toji Jeju to ngonn de, ki ingə kon, adi rɔ'ne koy kadi taa'n de'gi ngayn lə'de taa (10.45); makitu re te do ta'ti kibo utə ndəgə'gi pəti kagilo'ti ki Jeju ra'n do kagidəsi'ti ningə ki kibo lə njerɔ'gi ki Rəm'ti elta do'ti ene: «Rɔta, dingəm kam in Ngonn Luwə inbe». Kində taa lo koy'ti lə Jeju toji toki ta ki kibo lə njerɔ'gi ki Rəm'ti el in rɔta.

Kon ta'gi ki me makitu'ti lə Marki. Kandi me ta'ti: kulə ki Jan Batisi ra 1.1-13. Kulə'gi ki Jeju ra Galile'ti 1.14-8.30. Jeju elta kete do koy' ne'ti ki kində'ne lo koy'ti 8.31-9.50. Bulə de'gi row'o kaw Jerujalem'ti 10. Ta'gi ki wal Jerujalem'ti 11-12. Ta ki ɔjido kadi nan kon ki a re 13. Kon lə

Jeju ki kində'ə taa lo koy'ti 14-16.

Jan ki njera de'gi batəm

(Mat 3.1-12; Luk 3.1-18; Jan 1.19-28)

¹ Poyta ki maji ki ojido Jeju Kirisiti, ki Ngonn lə Luwə, ə kulə ngirə to kin.

² Ndangi me makitu'ti lə njekeltakita Luwə'ti, Ejay, eyina:

«M'in Luwə m'a m'ulə ki njekawkita lə'm kete non'i'ti,

Kadi ra gorow non'i'ti.

³ Ndu de madi bar diləlo'ti ene:

Rai gorow lə Burəbe!

Rai gorow li'ə adi ra njururu*.»

⁴ Jan Batisi te diləlo'ti, el de'gi ene: «Inyəi gorow njiyə'se'gi ki majel kə, adi rai'se batəm, kadi Luwə inyə'n go majel'gi lə'se kə.»

⁵ De'gi pəti ki donangi Jude'ti ki bebo Jeru-jalem'ti, rei rə Jan'ti, tərindu'de də majel'gi'ti lə'de, adi Jan ra'de batəm me ba Jurden'ti.

⁶ Ku ki Jan ulə rə'ne'ti, in ki ra ki bin jambal, ningə də me'ne ki ndar tə. Nyakuso'a in giwiri'gi ki təji.

⁷ Jan el bulə de'gi ene: «De madi ki nje təgi ki əti bol, ki utəm sanyi, a re go'm'ti non. In de ki kulə sa li'ə kaa m'asi kulə də'm bo m'tuti el.

⁸ M'in, m'ra'se batəm me mann'ti, nan in a ra'se batəm, me Ndil Luwə'ti.»

Jan ra batəm Jeju

(Mat 3.13-17; Luk 3.21-22; Jan 1.29-34)

* **1:3 1.3** Mal 3.1; Ejay 40.3

⁹ Dɔkagilo'ə'ti kin, Jeju in Najareti'ti, ki in ngonon bekon ki Galile'ti, re adi Jan ra'a batəm, me ba Jurden'ti.

¹⁰ Loki Jeju isi te me mann'ti, oo dɔran til, ningə oo Ndil Luwə, risi to dər dum be re isi dɔ'a'ti.

¹¹ Ningə, ndu ta madi te dɔran'ti, ene: «In Ngonn'm, m'ndig'ə, ki in nya ronel lə'm kibo ngayn†.»

¹² Kalangi ba go'ti, Ndil Luwə ɔsi Jeju aw si'ə diləlo'ti.

¹³ Jeju ra ndɔ dɔsɔ diləlo'ti. *Satan re rɔ'a'ti, nan'a. Jeju in nan'ti ki da'gi ki mu, malayka'gi rai si'ə.

*Jeju iləmbər Poyta ki maji Galile'ti
(Mrk 1.12-17; Luk 4.14-15)*

¹⁴ Go kuwə'ti ki uwəi Jan dangay'ti, Jeju aw Galile'ti, iləmbər Poyta ki maji lə Luwə ene:

¹⁵ «Dɔkagilo ki Luwə ɔji kaa re nga, ningə Konbe lə Luwə kaa, in ndəkba rɔ'se'ti tɔ. Inyəi gorow njiyə'se'gi ki majel kɔ, ə uni me'se adi Poyta ki maji.»

*De'gi ki dɔkete ki Jeju bar'de
(Mat 4.18-22; Luk 5.1-11)*

¹⁶ Ndɔ kare, Jeju a dər kadi babo'ti ki Galile ningə, oo Simon in ki ngononkon'ne Andire ki in njekuwə kanji'gi, ra iləi bandi me mann'ti.

¹⁷ Jeju el'de ene: «Rei go'm'ti adi m'ndo'se, kadi in təli nje sangi de'gi adi m'in kadi ingəi kaji.»

† 1:11 1.11 Pa'gi 2.7; Ejay 42.1

18 Kalangi ba, inyæi bandi'gi læ'de, æ awi uni go'æ.

19 Jeju ɔti nden kete ningæ, oo Jaki in ki Jan ki in ngann læ Jebede, sii me to'ti, isi rai go bandi'gi læ'de.

20 Kalangi ba, Jeju bar'de, ningæ inyæi baw'de Jebede ki nje ra si'æ kulæ'gi, me to'ti, æ ai ki Jeju.

*Jeju aji de ki ndil ki majel ra'a
(Luk 4.31-37)*

21 Jeju in ki njendo'gi læ'ne awi Kapernayim'ti. Jeju ur kækawnan'ti læ *Juwipi'gi ki ndo korkon læ'de, ningæ ulæ ngiræ ndo nya.

22 Nyando li'æ, æti de'gi ki isi oyi do'a bol ki dum, tado ndo nya ki togi ki ingæ ro Luwæ'ti, um ndo nya to njendo ndukun'gi læ Luwæ el.

23 Ningæ, de madi kare ki ndil ki majel ra'a, isi me kækawnan'ti læ Juwipi'gi non, non ki ndu'ne kibo ene:

24 «Jeju ki Najareti, ri æ, ge ro'je'ti wa? In re kadi tuji'je wa? M'gær'i maji: in ki Kar njay læ Luwæ.»

25 Jeju ndangi ndil ki majel ki togi'ne ene: «Uti ta'i, æ in te ko ro dingæm'ti kam.»

26 Lo kin'ti, ndil ki majel, ndaji dingæm rururu, ki togi'ne, ningæ te ro'a'ti ki non ta'ne'ti.

27 Nya kin æti de'gi bol, adi dæji nan ta dann'de'ti eyina: «Ri æ ra nya be wa? Oyi nyando ki sigi, ki aw ki togi'ne ngayn kin! Ningæ, ndil'gi ki majel kaa, ulæ'de ginn togi'ne'ti, adi tæli ro'de go ndu'æ'ti bay to.»

28 In be æ, de'gi sananyinan ki tobar læ Jeju, donangi ki Galile'ti kalangi ba.

*Jeju adi lapiya njemonyi'gi ngayn
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)*

²⁹ Loki tei kəykawnan'ti lə Juwipi'gi kakin ningə, Jeju in ki Jaki ki Jan num, awi me kəy'ti lə Simon in ki Andire.

³⁰ Məm Simon ki dene, rɔ'a on por rigi rigi adi to nanga. Be ə, loki Jeju ur me kəy'ti ningə, kalangi ba, eli'ə ta rɔto li'ə.

³¹ Jeju re rɔ'a'ti, uwə ji'ə, un'ə ki taa, ningə, rɔ'a ki kete tingə ngayn kakin, təl səl, adi ingə lapiya nga. Go'ti, ra nyakuso adi'de.

³² Loki lo səl, go kadi kur'ti, de'gi rei ki njemonyi'gi ki de'gi pəti ki ndil'gi ki majel, rai'de, rɔ Jeju'ti.

³³ De'gi pəti ki me bebo'ti kawinan ki takəy'ti, takəy'ti.

³⁴ Jeju adi lapiya de'gi ngayn ki monyi ki dangi dangi ra'de, ta tuwə ndil'gi ki majel ngayn dɔ'de'ti kɔ tɔ. Ningə, adi tarow, ndil'gi ki majel kadi eli ta'a el, tado gəri'ə bəti.

*Jeju iləmbər Poyta ki maji Galile'ti
(Luk 4.42-44)*

³⁵ Taginnlo'ti, loki lo tujə el bay, Jeju ində taa, te me kəy'ti aw diləlo'ti, ningə low'ə'ti non, ulə ngirə kelta ki Baw'ne.

³⁶ Simon in ki ndəgi de'gi ki in si'ə, awi sangi Jeju.

³⁷ Loki ingəi'ə ningə, eli'ə eyina: «De'gi pəti ra sangi nu».

³⁸ Jeju el'de ene: «Adi j'awi ngann be'gi'ti, ki kadi'ti kin nga, tado, maji kadi m'iləmbər Poyta ki maji nu tɔ. Tado, m're kadi m'ra kulə kin.»

³⁹ In be ə, Jeju njiyə dɔnangi Galile'ti ba pəti, ndo ta me kəykawnan'gi'ti lə Juwipi'gi, ningə tuwə ndil'gi ki majel tɔ.

Jeju adi lapiya njebanji
(*Mat 8.1-4; Luk 5.12-16*)

⁴⁰ Njebanji ɔti re rɔ Jeju'ti, ɔsi məkəsi'ne nanga non'a'ti, ningə non dɔ'a'ti ene: «Re in ndigi ə, asi kadi banji lə'm ur adi rɔ'm ar njay.»

⁴¹ Jeju oo kumtondoo li'ə, adi ulə ji'ne ɔdi'n'ə, ningə, el'ə ene: «M'ndigi, ə kadi banji lə'i ur adi rɔ'i ar njay.»

⁴² Tanan'ti non banji li'ə ur, adi rɔ'a ar njay.

⁴³ Ningə kete ɓay ta kadi Jeju inyə'ə adi aw, ndəj'ə ki togi'ne ngayn,

⁴⁴ ə el'ə ene: «Ononyi kadi el ta'a de madi, ə aw ɔji rɔ'i njekujənyamosi kadikare, ningə adi nya kar rɔ njay toki ndukun lə *Moji dəji'n. Ra be kadi gəri toki banji lə'i ur adi ingə lapiya#§.»

⁴⁵ Nan loki dingəm kakin ɔti aw ningə, iləmbər dɔ nya'ti ki Jeju ra si'ə kin, adi de'gi pəti oyi. Nya kin ra adi Jeju asi kadi ur me ɓebo'ti ki rangi, takum de'gi'ti jaja el nga. Be ə, isi gidi ɓe'ti, dilələ'ti, ningə de'gi in ki lo'gi ki dangi dangi, rei rɔ'a'ti.

2

Jeju adi lapiya njerɔkoy njururu
(*Mat 9.1-8; Luk 5.17-26*)

‡ **1:44 1.44** Ki go jibəl ra'a'ti lə Juwipi'gi, njebanji in de ki de'gi oyi'ə kadi ar njay el, adi asi kadi aw lo nyara'gi'ti ki ɓar tɔ Luwə el. § **1:44 1.44** Lebitiki 14.2-32

¹ Ndo ngayn el go'ti, Jeju tøl aw Kapernayim'ti. De'gi gəri kadi in me kəy'ti non.

² De'gi kawinan ngayn, adi lo uwə'de ndingi ndingi, loki kadi de ulə nja'ne'ti kaa goto, biti ki ta kəy'ti taga. Ə, Jeju ndo'de Poyta ki maji lə Luwə.

³ De'gi madi rei ki de ki njerəkoy njururu rə'a'ti. Dingəm'gi sə, ə oti'ə.

⁴ Lo kadi awi si'ə, iləi'ə non Jeju'ti goto, tado, de'gi uwəi lo ndingi ndingi. In be ə, ali taa, ndu'i dow də kəy*, səw də lo ki Jeju si'ti, ningə ki bolo kakin ə, iləi nje monyi ki nya koti njemonyi'gi ki dəi kulə'ti, non Jeju'ti.

⁵ Loki Jeju oo kunme lə'de ningə, el de ki rə'a oy njururu kakin ene: «Ngonn'm, majel'gi lə'i in ki k'inyə go kə.»

⁶ Njendo ndukun'gi lə Luwə ki nan'gi sii me kəy'ti non, isi mərita eyina:

⁷ «Tado ri ə de'ə kam, elta be wa? Elta ki mal də Luwə'ti. Luwə ki kar'ne ba par ə asi k'inyə go majel'gi lə de'gi kə, de ki rangi goto.»

⁸ Tanan'ti non, Jeju gər mərtə'gi lə'de kin, adi el'de ene: «Tado ri ə isi mərita ki be kin me'se'ti wa?»

⁹ Kel njerəkoy njururu kene: “Majel'gi lə'i in ki k'inyə go kə” ə ngan ngayn el eke, kel'ə kene: “Ində taa un tuwə lə'i, ə njiyə”, ə ngan ngayn el wa?»

¹⁰ Re in be ə, m'a m'əji'se kadi in gəri toki m'in Ngonn De, m'aw ki təgi dənangi'ti ne, kadi m'inyə'n go majel'gi lə de'gi kə.» Ningə, Jeju el

* **2:4 2.4** Kəy ki elita də'ti in kəy ki rai adi də'a lay. In kuji ra kəy ki dənangi Palesitinn'ti.

njerokoy njururu ene:

¹¹ «Ində taa, un tuwə lə'i, ə aw ɓe.»

¹² Ningə, dingəm indəi taa tanan'ti non, un tuwə lə'ne, ə te takum de'gi'ti pəti aw. ʔol ra de'gi pəti, adi uləi tɔji dɔ Luwə'ti, eyina: «Jagi, j'oo nya ki be kin kete el!»

Jeju ɓar Lebi

(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Jeju təl aw kadi babo'ti gogi. De'gi pəti rei rɔ'a'ti, ningə ndo'de nya.

¹⁴ Loki Jeju isi dər ningə, oo *Lebi ki ngonn lə Alpe, isi me kəy taa lambo'ti. Jeju el'ə ene: «Un go'm.» Ningə Lebi ində taa, un go Jeju.

¹⁵ Go'ti, Jeju isi ta nyakusɔ'ti me kəy'ti lə Lebi. *Njetalambo'gi ki njeramajel'gi ngayn, sii nan'ti ki Jeju ki njendo'gi li'ə, ta nyakusɔ'ti, tado ko de'gi ki be kin ngayn ə njiyəi go'ə'ti, muki muki.

¹⁶ Loki njendo ndukun'gi lə Luwə ki me kuti'ti lə *Parisi'gi oyi Jeju isi sɔ nya ki njetalambo'gi ki njeramajel'gi ningə, eli njendo'gi li'ə eyina: «To, Be'se isi sɔ nya ki njetalambo'gi ki njeramajel'gi wa?»

¹⁷ Jeju oo ndu'de, adi el'de ene: «In de'gi ki njemonyi'gi ə a sangi de ki njera de monyi, um in nje rɔ ngan'gi ə a sangi de ki njera de monyi el. Ningə, m're tado ɓar de'gi ki dana el, nan m're tado de'gi ki njeramajel'gi yo.»

Kelta ki Luwə ki kɔgi rɔ ta nyakusɔ

(Mat 9.14-17; Luk 5.33-39)

¹⁸ Ndo kare njendo'gi lə Jan Batisi in ki Parisi'gi ɔgi rɔ'de nyakusɔ. Dɔkagilo'ti kin ə de'gi rei rɔ Jeju'ti dəji'ə eyina: «Ra bann ə njendo'gi lə Jan

in ki njendo'gi læ Parisi'gi isi ɔgi rɔ'de nyakuso, ə nje ki yan'i'gi ɔgi rɔ'de nyakuso el wa?»

19 Jeju ilə'de'ti ene: «Ke de'gi ki bari'de lo nyakuso taa nan'ti, a ɔgi rɔ'de nyakuso ki mann kanyi wa? Dɔkagilo'ti ki nje taa dene isi'n se'de nan'ti kin asi kɔgi rɔ'de nyakuso el.

20 Nan ndɔ'gi a rei non kadi a uni'ə ta'de'ti ningə, dɔkagilo'ə'ti kin ə a ɔgi rɔ'de nyakuso.»

21 De a un ta ku ki sigi kadi ilə'n kum ku ki kɔkɔ el. Re in be ə, ta ku ki sigi kakin a in ki ki kɔkɔ raki raki, kadi bolo a to wororo utə ki kete bay.

22 Taa, de a un yiwi kandi nju ki in el bay uti me mbu ndar'gi'ti ki kɔkɔ el tɔ. Re in be ningə, loki yiwi a in ningə mbu ndar'gi a nduwi. Ningə mbu ndar'gi ki yiwi kandi nju'gi pəti a təli nya ki tuji kɔ. Be ə, re yiwi kandi nju in el bay ningə, maji kadi mbu ndar'gi in ki sigi taa.

*Ta læ Jeju dɔ ndɔ kɔrkon'ti
(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)*

23 Jeju ində dər me ndɔɔ geme'gi'ti, ndɔ kɔrkon'ti læ Juwipi'gi. *Njendo'gi li'ə ki in si'ə, gangi dɔ kɔ'gi dɔ njiyə'ti.

24 Parisi'gi eli Jeju eyina: «Oo nya ki to kin: njendo'gi læ'i rai nya ki gorow'ə'ti el ndɔ kɔrkon'ti.»

25 Jeju el'de ene: «In tudəi nya ki ngar *Dabidi ra loki bo ra'a ki de'gi ki go'ə'ti kin el biti wa?

26 Dabidi ur me *Kəyku'ti læ Luwə, dɔkagilo'ti ki Abiyatar ə in kibo læ njekujənyamosi kadikare'gi. Dabidi un mapa ki de'gi adi Luwə kadikare'gi'ti, ki njekujənyamosi kadikare'gi par

ə in gorow'ə'ti kadi soi, so ə adi de'gi ki go'ne'ti soi tɔ.»

²⁷ Jeju təl el'de bay ene: «Luwə ɔr ndɔ kɔrkon ində taa dangi tado maji lə de, um ra de tado ndɔ kɔrkon el.

²⁸ In be ə, *Ngonn de in be nje ndɔ kɔrkon.»

3

*Jeju adi lapiya dingəm ki ji'ə oy njururu
(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)*

¹ Jeju təl aw me kəykawnan'ti lə Juwipi'gi gogi bay. Ningə dingəm kare ki ji'ə oy njururu in me kəykawnan'ti non.

² De'gi sii keke isi indəi kum'de kadi n'oyi ke Jeju a adi dingəm kin lapiya ndɔ ta kon'ti lə Juwipi'gi aw? In ta bolo ki isi sangi kadi n'indəi ta do'a'ti.

³ Jeju el dingəm ki ji'ə oy njururu kakin ene: «Ində taa re dana ne, takum de'gi'ti pəti.»

⁴ Ningə Jeju təl dəji ndəgi de'gi ene: «Ri ə in gorow'ə'ti kadi de ra ndɔ kɔrkon'ti wa? Ra maji eke ra majel? Kadi de nagi madi'ne ta yo'ti eke kadi inyə adi tuji kɔ wa?» Lo to jijiji, de kare kaa elta el.

⁵ Jeju gon'de ki wongi, me'ə tingə do'de'ti ngayn tado me ngan lə'de. Ningə el dingəm kakin ene: «Surə ji'i». Dingəm surə ji'ne ningə, ji'ə təl to maji kare.

⁶ Loki Parisi'gi tei kəykawnan'ti lə Juwipi'gi kakin ningə, awi kalangi ba ingəi nje ki kuti lə Erodi'ti tado sangi row təl Jeju.

*Bulə de'gi rei rɔ Jeju'ti
(Mat 4.25, 12.15-16; Luk 6.17-19)*

⁷ Jeju ɔti aw ki njendo'gi lə'ne ta babo Galile'ti. Ningə bulə de'gi ngayn rei go'ə'ti. Bulə de'gi kakin in dɔnangi Galile'ti ge, dɔnangi Jude'ti ge,

⁸ bebo Jerujalem'ti ge, dɔnangi Idume'ti ge, dɔnangi ki gidi ba Jurden'ti ge, ta de'gi ki sii gugi gidi bebo ki Tir ki Sidon ba pəti kaa rei rɔ'a'ti to. Bulə de'gi kin rei rɔ Jeju'ti, tado oy poy nya'gi ki ra'de.

⁹ Jeju el njendo'gi lə'ne kadi indəi dɔ to madi dana dangi adi'ne, kadi bulə de'gi mborei'ne el.

¹⁰ Toki rɔta'ti, Jeju adi lapiya de'gi ngayn, adi de'gi pəti ki ai ki monyi rɔ'de'ti, nagi rɔ'de kadi n'ɔdi rɔ'a.

¹¹ Loki de'gi ki ndil'gi ki majel uwəi'de ginn tɔgi'de'ti oyi'ə ningə, ɔsi məkəsi'de nanga non'a'ti, uni ndu'de taa ə nonyi eyina: «In Ngonn lə Luwə!»

¹² Nan, ndəji'de ki tɔgi'ne kadi rai adi de'gi gəri'ne el.

*Jeju mbəti njendo'gi lə'ne ki dɔgi gidə in joo
(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)*

¹³ Go nya'gi'ti kin, Jeju aw dɔ mbal'ti, ɓar nje ki ge'de, ningə rei rɔ'a'ti.

¹⁴ Mbunə de'gi'ti ki ɓar'de kin ə Jeju mbəti njendo'gi lə'ne ki dɔgi gidə in joo ki kadi in si'ə nan'ti ki dɔkagilo'gi pəti. In si'ə nan'ti, kadi ulə'de adi awi iləi mbər Poyta ki maji.

¹⁵ Ta awi ki tɔgi kadi tuwəi ndil'gi ki majel to.

¹⁶ Tɔ de'gi ki dɔgi gidə in joo ki Jeju mbəti'de ə to kin: Simon, ki Jeju ində tɔ'a nan Piyər,

17 Jaki, ki ngonnn læ Jebede in ki ngonnnkon'ne Jan, ki Jeju ðar'de joo pæti ene Bowanerjesi, ki kør me'ə nan «ngonnn læ ndangindi*»,

18 Andire, Pilipi, Batilemi, Matiye, Tomasi, Jaki, ki ngonnn læ Alpe, Tade, Simon, ki in mbunə nje rɔ tado kingə dɔ læ ðe læ'de,

19 ningə Judasi Isikariyoti, ki njekundo Jeju.

Jeju ki noj'o'gi

(Mat 12.24-32; Luk 11.15-23, 12.10)

20 Jeju aw ðe ningə, bulə de'gi rei uti kum lo mbuki mbuki ðay, adi lo kadi in ki njendo'gi læ'ne ingəi dɔkagilo kadi sɔi nya kaa goto.

21 Loki noj'o'gi oyi poyta kin ningə, rei kadi n'ori'ə n'awi si'ə ðe, tado eli eyina: «Dɔ'a isi dana el.»

22 Njendo ndukun'gi læ Luwə ki in Jerujalem'ti eli eyina: «Beljəbul isi me'ə'ti. Ningə in ki togi læ ngar læ ndil'gi ki majel ə isi tuwə'n ndil'gi ki majel.»

23 Be ə Jeju ðar'de ki rɔ'ne'ti ningə, ɔr'de ginn nya'gi me kujita'gi'ti ene: «Oyi kadi Satan a tuwə de'gi læ Satan bann wa?»

24 Kin ə, de'gi ki me konbe'ti ki kareba, tæli dɔnan'ti rɔ'i nan ə, konbe kin a ra taa el.

25 Loki de'gi ki me kəy'ti ki kareba tæli dɔnan'ti, rɔi nan, me kəy'ə kin a ra togi kaw kete el.

* **3:17 3.17** Bowanerjesi (ngann læ ndangindi) in tɔ ki Jeju ində dɔ Jaki'ti in ki Jan. De gər nya ki ində'n tɔ kin dɔ'de'ti el, nan de'gi madi ndəri ginnə ningə eli eyina Jeju ðar'de ngann læ ndangindi tado in de'gi ki nyara ki ki togi to mosi'de'ti.

²⁶ Re Satan inbe təl dɔ'ne'ti ki rɔ, adi re gangi rɔ'ne ə, tɔg'ɔ a aw ki kete el, ginn'ə a gangi.

²⁷ Adi m'el'se, kin ə re de uwə de ki nje tɔgi dɔ'a kete el ə, a asi kur me kəy'ti li'ə, kadi kər nyakingə li'ə el. Loki dɔ'a nga a, a kər nya ki me kəy'ti li'ə.

²⁸ M'el'se toki rɔta'ti: Majel'gi pəti ki de'gi rai, kelta ki mal'gi pəti ki a te ta de'ti ki dɔ Luwə'ti, Luwə a inyə go'ə kɔ adi de.

²⁹ Nan re de elta ki mal dɔ Ndil Luwə'ti ningə, Luwə a inyə go kɔ ad'a el ratata. De kin a oti kɔy majel lə'ne kin biti ki non'ti.»

³⁰ Jeju el'de ta kin be tado njendo ndukun'gi lə Luwə eli eyina: «Aw ki ndil ki majel rɔ'ne'ti.»

*Kon Jeju ki ngannkon'a'gi ki rɔta'ti
(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)*

³¹ Kon Jeju ki ngannkon'a'gi rei rai taga, ningə adi de kare ɓar'a adi'de.

³² Bulə de'gi sii nanga gugi dɔ'a gugi. Loki rei eli'ə eyina: «Oo kon'i ki ngannkon'i'gi rai taga non, ra sangi nu.»

³³ Ningə Jeju təl el'de ene: «Nan'gi ə in kon'm ki ngannkon'm'gi wa?»

³⁴ Ningə gon de'gi ki sii gugi dɔ'a gugi kakin, ningə el ene: «Oyi ingi ki sii kin ə in kon'm ki ngannkon'm'gi.

³⁵ Tado, de ki njera ndigi lə Luwə ə in ngonkon'm, konnann'm ki kon'm.»

4

*Kujita ki dɔ njeduw nya'ti
(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Jeju ulə ngirə kadi ndo de'gi nya kadi babo'ti bay. Bulə de'gi ngayn kawinan gugi gidə, adi al aw isi me to'ti, bo dɔ ba'ti. Bulə de'gi rai ngangɪ ba'ti ne təli kum'de ki dɔ'a'ti.

² Jeju ndo'de nya'gi ngayn me kujita'gi'ti. Me nyando'ti li'ə, el'de ene:

³ «Oyi, njendɔɔ kare aw kadi duw nya.

⁴ Ningə, dɔkagilo'ti ki a ilə ko, kandi ko'gi madi tosi ngangɪ row'ti adi yəl'gi rei onyi maki.

⁵ Kandi ko madi'gi tosi dɔnangi wor'ti, adi lo kadi ingəi dɔnangi asi tam uləi ngirə'de'ti goto. Nan k'in ə tɔgi kalangi ba, tado ngirə'de to taa'ne.

⁶ Loki kadi ɔsi ningə, ngann ko'gi kakin ndolei mbaw. Go'ti ningə tuti kurum, tado ngirə'de aw nanga boi el.

⁷ Kandi ko'gi ki nungi tosi dann konn'gi'ti. Konn'gi kakin tɔgi ndəmi'de mbol adi lo kadi andi goto.

⁸ Nan kandi ko'gi madi tosi dɔnangi'ti ki maji. Be ə, tɔgi kalangi ba adi andi. Ki nan'gi andi asi dɔ mutə, nje ki nungi andi asi dɔ mehen, ta nje ki nungi bay andi asi bu tɔ.»

⁹ Go'ti ningə, Jeju el'de ene: «De ki aw ki mbi'ne tado koo'n dɔ ta ningə kadi oo dɔ ta kin maji.»

*Tado ri ə Jeju ndo nya ki kujita'gi wa?
(Mat 13.10-15; Luk 8.9-10)*

¹⁰ Loki bulə de'gi ai ningə, nje ki nje nanyi si'ə, ki njendo'gi li'ə ki dɔgi gidə in joo, dəji'ə kadi ɔr'de ginn kujita'gi ki ndo'n nya kadi n'gəri.

¹¹ Ə el'de ene: «Ingi, Luwə te ki dɔ nya ki to lo kiyə'ti ki ɔjido Konbe li'ə adi'se. Nan ndəgi de'gi ki rai taga, ingəi nyando'gi pəti ki kujita.

¹² In be kadi,
 “Re gonyi lo maji kaa oyi nya el num,
 Re oyi dɔ ta maji kaa gəri me'ə el num,
 Tado re gəri me'ə ningə,
 A təli rɔ'de go Luwə'ti kadi Luwə inyə go majel'gi lə'de kɔ*.”»

*Jeju ɔr me kujita ki ɔjido njeduw ko
 (Mat 13.18-23; Luk 8.11-15)*

¹³ Jeju el'de ene: «In gəri me kujita kin el wa? A re in gəri me kujita kin el ə a rai bann ə a gəri ndəgə'gi wa?»

¹⁴ Njekilə ko, nya kilə li'ə in Poyta ki maji lə Luwə.

¹⁵ Kandi ko ki tosi ngangı row'ti, ɔjido de'gi madi ki oyi ta lə Luwə, ningə Satan re ɔr ta ki oyi kakin me'de'ti kalangi ba kɔ.

¹⁶ Nga ningə, ingi ki tosi dɔnangi wor'ti, in de'gi ki oyi ta lə Luwə ningə, taai kalangi ba ki rɔnel.

¹⁷ Nan ta kin ulə ngirə'ne me'de el. In de'gi ki njekuwə ki ta Luwə dɔkagilo ki nden be par. Dɔkagilo ki nya torɔ'gi eke kindəkumndoo tado ta lə Luwə, re ningə, inyəi kunme lə'de kɔ kalangi ba.

¹⁸ Kandi ko ki tosi dann konn'gi'ti, in de'gi ki oyi ta lə Luwə,

¹⁹ nan me ki ra sururu dɔ nya'gi'ti ki dɔnangi'ti, ki ra ta nya maji ki dɔnangi'ti, ta fo

* 4:12 4.12 Ejay 6.9-10

nya'gi ki rangi ki dangi dangi uti do taa ki oyi, adi lo kadi andi goto.

²⁰ Ningə, ndəgi kandi ko'gi ki tosi donangi'ti ki maji, ojido de'gi ki oy Poyta ki maji, ningə tai me'de'ti, ə tei ki kandi'de to. Ki madi'gi andi do mutə ge, do mehen ge, bu kare ge.

Kujita ki ojido lambi

(Mat 5.15, 10.26; Luk 8.16-18, 11.33, 6.38)

²¹ Ningə Jeju təl el'de bay ene: «De a re ki lambi kəy ə dow ngo do'ti, eke ində ginn tirə'ti wa? A ində do nya'ti taa.

²² Nya ra ki gidi kuwə, ki ginn'ə a te el goto. Nya kira ki to lo kiyə'ti, ginn'ə a te taga wangi.

²³ Re de aw ki mbi'ne tado koo do ta, ningə kadi oo'n maji.»

²⁴ Jeju təl el'de bay ene: «Maji kadi uri mbi'se maji oyi do ta, um oyi ki non be el. Ə kadi in gəri toki nya ki mboji adi de'gi kin ə Luwə a mboji'n adi'se to taa a adi'se ngayn do'ti bay.

²⁵ Be ə de ki aw ki nya ji'ne'ti, a adi'ə do'ti bay. Nan de ki nya li'ə goto kaa, in ki ndikiri inbe ki awi'n ji'ne'ti kin kaa, a tai ji'ə'ti bay.»

Kujita ki ojido kandi nya ki duw

²⁶ Jeju təl el'de bay ene: «Konbe lə Luwə to to de ki aw duw nya me ndoo'ti lə'ne be.

²⁷ Go nya duw'ti kin, re nje ndoo to bi eke, to bi el kaa, kondə ki kada, nya ki duw, uwə ə isi togi to, ki kanji kadi njeduw'ə gəri'n row ki isi togi'n.

²⁸ Nan inbe ki dorə'ne, ra adi ko uwə ə togi, kand'a te, ningə go'ti gogi, or do'ne, ə andi.

29 Ningə dəkagilo ki dɔ ko gəsirə asi lo kuji'ə'ti, de re ujə ko tado nanyi'a asi†.»

*Kujita ki dɔ kandi nya'ti ki bari'ə mutardə
(Mat 13.31-32; Luk 13.18-19)*

30 Jeju el'de bay ene: «Ri ə j'a j'uni kadi j'ɔji Konbe lə Luwə wa? Eke kujita ki bann ə j'a j'uni kadi j'eli'n ta ki dɔ'ti wa?

31 Konbe lə Luwə to to kandi nya ki bari'ə mutardə be. In kandi nya ki du utə kandi nya'gi pəti ki de isi duw dɔnangi'ti ne.

32 Loki de duw'ə ningə, tɔgi ə təl kagi tanyi kibo, utə ndəgi kagi tanyi'gi pəti. Baji'ə'gi ki toi, boi ngayn, adi yəl'gi uwəi lo kisi kum ndil'ə'ti.»

33 Ki kujita'gi ngayn ki toi tanan be ə Jeju ndo'n de'gi ta, ra be kigo lə gər'ə'ti ki de'gi asi gəri me'ə.

34 Ta ki kadi el'de ki kujita el goto. Nan dəkagilo ki nanyi ki njendo'gi lə'ne inbe'gi ki kar'de par ə, ɔr'de me'ə pəti.

*Jeju ndangi nəl ad'a ra lokati
(Mat 8.18, 23-27; Luk 8.22-25)*

35 Me ndo'a'ti non, dɔji losol'ti ningə, Jeju el njendo'gi lə'ne ene: «Adi ji gangi babo j'awi dowə'ti ki kare.»

36 Inyəi bulə de'gi, ningə njendo'gi awi ki Jeju me to'ti ki re in'ti kete. To'gi ki rangi dani'ə.

37 Ningə, nəl kibo ngayn uwə'de bus dɔ ba'ti. Pungum mann'gi indəi kadi to mbingum mbingum adi mann isi rosi to.

† 4:29 4.29 Juwəl 4.13

³⁸ Jeju læ nya gæti'n dɔ'ne, ə to ɓongɪ to'ti, isi to ɓi. Njendo'gi li'ə ndæli'ə ki non ta de'ti eyina: «Njendo, j'isi j'oyi be kaa oo el wa?»

³⁹ Jeju ndæl dɔ ɓi'ti, ndangi næl, ə el mann ba ene: «Ra lokati! Adi lo to jijiji!» Low'ə'ti non næl yogiro adi lo to jijiji.

⁴⁰ Ningə, Jeju el njendo'gi læ'ne ene: «Ra bann ə ɓoli be wa? Biti ɓone kaa uni me'se el ɓay wa?»

⁴¹ Bol ra'de ngayn, adi dæji nan ta dann'de'ti eyina: «De'ə inɓe kam in nan ə, næl ki ba'gi kaa oyi ta li'ə be wa‡?»

5

Jeju tuwə ndil'gi ki majel dɔ dingəm'ti ki dɔnangi Gerasa'ti

(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)

¹ Jeju in ki njendo'gi læ'ne tei gidi ba'ti, dɔnangi'ti læ de'gi ki Gerasa'ti.

² Loki Jeju in me to'ti ur nanga ningə, tanan'ti non, de madi kare ki aw ki ndil ki majel rɔ'ne'ti, te dɔɓadi'gi'ti re ingə'ə.

³ De kakin ra ɓe dɔɓadi'gi'ti. Re in ki kulə gindi kaa, de kare ki asi dɔ'a lokati goto.

⁴ Dɔi'ə ki kulə gindi nja banyi banyi, ta læi kangila gindi nja'a'ti tɔ. Nan gangi kulə gindi riw riw ta, tæti gindi nɔsi nɔsi tɔ. De ki asi kuwə ginn tɔgi'ne'ti goto.

⁵ Dɔkagilo'gi pæti, kondɔ'ti ki kada, lo njiyə in dɔɓadi'gi'ti ki dann mbal'gi'ti ki wuyi ki kur ta'ne'ti. Ningə tujə rɔ'ne gangi bati bati ki gaji mbal'gi.

‡ 4:41 4.41 Pa'gi 65.8, 89.10, 107.23-32

⁶ Loki oo Jeju sanyi nu bay ningə, anyi ki ngodi re ɔsi məkəsi'ne nanga non'a'ti.

⁷ Ningə ur kəl ki tɔgi'ne ngayn ene: «Jeju ki Ngonn lə Luwə ki Nje kisi dɔ nya'gi'ti pəti, ri ə ge rɔ'm wa? Nja'i ba! me tɔ Luwə'ti, adi'm kon el!»

⁸ El ta kin be tado ta ki Jeju el'ə ene: «In ndil ki majel, te kɔ rɔ dingəm'ti kin.»

⁹ Jeju dəj'ə ene: «Tɔ'i nan nan?» In təl el'ə ene: «Tɔ'm nan "bulə njerɔ'gi", tado ji banyi ngayn.»

¹⁰ Non ki dɔ Jeju'ti ki nja nan'ti nan'ti kadi tuwə'de kɔ me be'ti kin el.

¹¹ Dɔkagilo'ə'ti kin, bulə kɔsongi'gi ngayn ra soi nya kadi mbal'ti non.

¹² Ndil'gi ki majel nonyi dɔ Jeju'ti eli'ə eyina: «Tuwə'je adi j'aw dann kɔsongi'gi'ti kam, j'ur me de'ti.»

¹³ Jeju ndigi se'de dɔ'ti, adi tei me dingəm'ti kakin, ə awi uri me kɔsongi'gi'ti. Tanan'ti non, bulə kɔsongi'gi ki asi dər joo kare, bingəi nan kadi mbal'ti taa, tosi me ba'ti, adi anyinan mann oyi.

¹⁴ Njengəm kɔsongi'gi anyinan awi me bebo'ti, ki me ndɔɔ'gi, ɔri poy nya ki ra nya de'gi, adi de'gi awi kadi n'oyi nya ki ra nya kakin.

¹⁵ Loki de'gi kakin rei tei rɔ Jeju'ti ningə, oy dingəm ki aw ki ndil'gi ki majel kakin isi rɔ'a'ti. Oyi'ə kadi isi ki hangal ki maji, taa isi ki ku rɔ'ne'ti tɔ. Nya'gi kin ra adi bol ra'de ngayn.

¹⁶ Ningə de'gi ki awi lo nya'gi'ti ki Jeju ra, ɔri madi de'gi poy nya ki te dɔ dingəm'ti ki aw ki ndil'gi ki majel, ki nya ki te dɔ kɔsongi'gi'ti.

17 Be ə, uləi ngirə kadi nonyi dɔ Jeju eyina: «Nja'i ba, inyə dɔnangi lə'je, ə aw.»

18 Dɔkagilo'ti ki Jeju ra ala me to'ti gogi ningə, dingəm ki Jeju tuwə ndil'gi ki majel me'ə'ti kakin dɔj'ə kadi n'aw si'ə.

19 Nan Jeju ɔdi el, ə el'ə ene: «Ōti aw bɛ dann noj'i'gi'ti, ɔr'de poy nya ki Burəbe ra sə'i ki koo kumtondoo ki əti bɔl ki ɔji dɔ'i'ti kin.»

20 In be ə, dingəm kakin ɔti aw dɔnangi Bebo'gi'ti ki Dɔgi, ɔr poy nya'gi ki Jeju ra si'ə. De'gi pəti ki oyi ta kin, əti'de bɔl.

Ta lə ngonn lə Jayrusi ki ta lə dene ki nje monyi mosi

(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

21 Loki Jeju təl aw gidə ba'ti ki to ningə, bulə de'gi ngayn kawinan rɔ'a'ti kadi ba'ti.

22 Ningə dingəm kare ki dann njekundɔ kəykawnan'ti lə Juwipi'gi ki, to'a nan Jayrusi re. Loki oo Jeju ningə, osi nanga nja'a'ti,

23 non dɔ'a'ti ki tɔgi'ne ene: «Ngonn'm ki dene ki du isi oy. Nja'i ba kadi aw ində ji'i dɔ'a'ti adi ingə kaji, ə oy el.»

24 Jeju ɔti aw si'ə, ningə bulə de'gi ngayn njiyəi go'ə'ti, mborei'ə ki yo ge ki ne ge.

25 Dene kare ki monyi mosi ad'a kon bɔl dɔgi gidə in joo in dann bulə de'gi'ti non.

26 Monyi kin ad'a kon ngayn, adi anyi ngodi ngayn tɔ go de'gi'ti ki njera de'gi monyi, nan tuji nyakingə lə'ne dɔ'ti kɔ kare, ningə ingə kon ji'de'ti to kingə yo. Monyi aw ki kete kete to kaw par, nya ki to soti goto.

27 Dene kakin oo ta læ Jeju. Be ə, dann bulə de'gi'ti, re ki row ki gidi Jeju'ti, ɔdi ta ku li'ə.

28 Tado el me'ne'ti ene: «Kin ə re ku li'ə par ə m'odi ə rɔ'm a ingə lapiya.»

29 Ningə tanan'ti non par ə ginn mosi li'ə gangi, adi gər me darɔ'ne'ti toki darɔ'ne ingə lapiya nga.

30 Low'ə'ti non, Jeju gər me hangal'ne'ti toki togi te rɔ'ne'ti. Be ə, təl kum'ne gogi dann bulə de'gi'ti, dəji'de ene: «Nan ə ɔdi ta ku lə'm wa?»

31 Ə Njendo'gi li'ə eli'ə eyina: «Inbe in gər maji kadi bulə de'gi mborei nu ki yo ge ki ne ge, ə in təl dəji ene: “Nan ɔdi'm bay wa?”»

32 Nan Jeju nanyi ki lo gon lo'ti gugi gidi'ne kadi n'oo dene inbe ki ra nya kin.

33 Bol ra dene kakin ngayn, adi dadi par par, tado gər nya ki ra'a me rɔ'a'ti. Be ə, re osi nanga nja Jeju'ti, el'ə ta'gi ki rɔta'ti pəti ki to me'ə'ti.

34 Nan Jeju el'ə ene: «Ngonn'm, kunme lə'i aj'i. Aw ki lapiya, ə kadi ingə lapiya do monyi'ti lə'i.»

35 Loki Jeju ra elta ba bay ningə, de'gi madi in me kəy'ti læ Jayrusi, ki in ki njekundo kəykawnan læ Juwipi'gi, rei eli Jayrusi eyina: «Ngonn'i oy, in ndoʒi Njendo, el nga.»

36 Loki Jeju oo ta kel'de be ningə, usə do'ti el, ə elta ki njekundo kəykawnan læ Juwipi'gi ene: «Adi bol rai el, un me'i par!»

37 Jeju ɔgi kadi de'gi dani'ə, nan inyə Piyər num, Jaki num, Jan ki ngonkon Jaki num par ə adi dani'ə.

38 Loki rei tei be læ njekundo kəykawnan læ Juwipi'gi ningə, Jeju oo de'gi ki isi singəi səkitə,

isi nonyi ge uri wuyi ge.

³⁹ Jeju ur me kəy'ti ningə, el'de ene: «Ra bann ə de'gi singəi donan'ti səkitə ki non be wa? Ngonn oy el, nan to bi kare.»

⁴⁰ De'gi kogi do Jeju'ti, soki'ə'n'ə. Be ə, Jeju adi de'gi pəti tei taga, ningə baw ngonnum, kon ngonnum, njendo'gi li'ə ki dani'ə num par ə ai si'ə me kəy'ti ki ngonnum to'ti.

⁴¹ Jeju uwə ji ngonnum, el'ə ene: «Talita kumi*!» Adi kər me'ə nan: «ngonnum ki dene, m'el'i m'ene, ində taal!»

⁴² Tanan'ti non, ngonnum ki dene ində taa, njiyə, tado bal'a in dogi gidə in joo. Nya ki Jeju ra kin əti de'gi bol ki dum.

⁴³ Lo kin'ti, Jeju ndəji'de kadi elita nya ki ra nya kin de madi el. Ningə, el'de kadi uni nyakuso adi ngonnum ki dene kakin so.

6

De'gi ki Najareti'ti tai me Jeju el (Mat 13.54-58; Luk 4.16, 22, 24)

¹ Jeju in low'ə'ti non aw be ki togi'ti*, nan'ti ki njendo'gi li'ə awi go'ə'ti.

² Loki ndo kərkon lə Juwipi'gi asi ningə, Jeju ulə ngirə ndo de'gi nya me kəykawnan'ti lə Juwipi'gi. De'gi ngayn oyi do ta li'ə, adi əti'de bol, ningə eli eyina: «De kam, ingə nyando kin ra? Ə nan ə ad'a gosi ki əti bol be kin wa? Togi ki ra'n nyakoji'gi ki əti bol be kin ingə ra wa?»

* **5:41 5.41** Talita kumi: in ta Arame ki Juwipi'gi isi eli to dokagilo'ti lə Jeju. * **6:1 6.1** Be ki Jeju togi'ti in Najareti, donangi'ti ki Galile.

³ Man! Njeragi kagi dɔ kəy'ti inbe ki in ngonn lə Mari el wa? Jaki ge, ki Joje ge, ki Judi ge, ki Simon ge, in ngannkon'a'gi el wa? Taa, konnann'a'gi kaa sii se'je ne tɔ el wa?» Nya'gi kin ra nya adi Jeju təl jigi non'de'ti um lo kadi uni me'de adi'ə goto.

⁴ Be ə, Jeju el'de ene: «Lo kadi de'gi a ɔsikurə njekeltakita Luwə'ti, me be koj'o'ti, dann noj'o'gi'ti, ki me kəy'ti li'ə goto.»

⁵ Lo kadi Jeju ra nyakɔji ki əti bɔl me be'ti ki Najareti'ti goto, nan ndə ji'ne dɔ njemonyi'gi'ti ki nan'gi gandi gandi par, adi'de ingəi lapiya.

⁶ Ndɔji Jeju ngayn tado mbəti ki mbəti kun me'de kad'a.

*Jeju ulə njendo'gi lə'ne ki dɔgi gidə in joo
(Mat 9.35, 10.1, 5-14; Luk 9.1-6)*

Jeju njiyə ki ngann be'gi ki gugɔ dɔ Najareti, ndo de'gi nya.

⁷ Ningə, Jeju bər njendo'gi lə'ne ki dɔgi gidə in joo ki rɔ'ne'ti, ə ulə'de joo joo. Adi'de tɔgi dɔ ndil'gi'ti ki majel tɔ.

⁸ Jeju adi'de ndu kadi uni nya kare tado dɔ row el, nan gəl kareba par. El'de ene: «A uni nyakusɔ el num, bɔl el num, ta a biri nar me kulə dɔ bədi'se'ti el num tɔ.

⁹ Uləi sa nja'se'ti, ə ai ki ku kareba.»

¹⁰ Jeju el'de ene: «Lo ki tei lo madi'ti me kəy ki uwə'se rɔ'ne'ti, ə si'ti biti ndɔ kaw'se'ti.

¹¹ Ə re me bebo'ti madi, ə de'gi mbeti kuwə'se rɔ'de'ti, eke mbeti koyi dɔ ta lə'se, loki isi tei me be'ti kin ki taga ningə, indəi bu sa'gi ki nja'se'ti†,

† **6:11 6.11** Ta lə kində bu ki nja'ti kɔ ə, gonyi Mat 10.14 ki ta ki dɔ'ti ki in ginn'ti nanga.

kadi to to nya ndøji ndu'de.»

¹² Njendo'gi ai iløi mbør Poyta ki maji kadi de'gi inyøi gorow njiyø'de ki majel kō.

¹³ Tuwøi ndil'gi ki majel ngayn ta uri hu dō njemonyi'gi'ti ngayn, adi'de lapiya tō.

Ta koy læ Jan Batisi

(Mat 14.1-2; Luk 9.7-9)

¹⁴ Ngar *Erodi oo ta læ Jeju, tado tōbar li'ə asi lo'gi naki naki. De'gi ki nan'gi eyina: «In Jan Batisi ə ində taa dann njekoy'gi'ti. Ginn'ə kin ə, awi'n ki tōgi tado ra'n nya'gi ki əti bol bol.»

¹⁵ Nje ki nungi eli eyina: «In Eli ki njekeltakita Luwə'ti.» Nje ki nan'gi bay eli eyina: «In njekelta ki ta Luwə'ti to nje ki rei kete kin be tō.»

¹⁶ Loki Erodi oo ta kin ningə, el ene: «In Jan ki ndō ki madi gangi dō'a kaa ə ində lo koy'ti.»

¹⁷ Erodi el be, tado ndōki inbe adi uwøi Jan, dōi'ə ki kulə gindi, iløi'ə dangay'ti, tado Erodiyadi, ki ne ngonnkon'a Pilipi, ki ində taa'a ne'ne'ti,

¹⁸ ə Jan el'ə ta dō'ti ene: «In go'ti el kadi ində taa ne ngonnkon'i ne'i'ti‡.»

¹⁹ Erodiyadi uwø Jan me'ne'ti ngayn, adi sangi row tōl'ō, nan asi el.

²⁰ Tado Erodi bol Jan, gər kadi in de ki njera nya ki dana, taa in de ki ar njay tō. Be ə, Erodi ngəm'ə maji. Loki Erodi oo ta kel Jan ningə, ta kin uwø ki ta, nan be kaa, Erodi ge koo ta kel Jan par par.

²¹ Ndō ki maji ki Erodiyadi isi sangi kete kete kaa re nga. Adi in ndō rōnel koji Erodi, ə Erodi

‡ 6:18 6.18 Lebitiki 18.16, 20.21

adi rai nyakuso. Ningə ndo'a'ti kin, Erodi bar kibo'gi lə'ne num, bar njekundo njerɔ'gi lə'ne num, taa bar njetɔbar'gi ki donangi Galile'ti tɔ.

²² Dɔgagilo kuso nya'ti, ngonn lə Erodiyadi ki dene, ur kəy go'de'ti, te la. La lə ngonn ki dene kin nəl Erodi ngayn, taa nəl de'gi ki bar'de lo nyakuso'ti ngayn tɔ, adi ngar el ngonn ki dene kakin ene: «Dəji'm nya ki me'i ge par ə m'a m'ad'i.»

²³ Erodi aw biti un ndu'ne ki kiwrɔ ad'a ene: «Nya'gi pəti ki dəji'm, ə m'a m'ad'i. Re in dow konbe lə'm kaa a ingə.»

²⁴ Ngonn ki dene te aw taga, aw dəji kon'ne ene: «In ri ə kadi m'dəj'ə wa?» Ə kon'a el'ə ene: «Dəj'ə dɔ Jan Batisi.»

²⁵ Ngonn ki dene təl kalangi ba aw rɔ ngar'ti el'ə ene: «Toki ji ra'n tanan'ti ne inbe kin, kadi adi'm dɔ Jan Batisi me supira'ti.»

²⁶ Me ngar tuji, ojidɔ nya'ti ki ngonn ki dene dəj'ə kin, nan lo kadi ɔg'ɔ goto tado kun ndu ki un ki kiwrɔ, taa tado de'gi ki bar'de lo nyakuso'ti tɔ kin.

²⁷ Be ə tanan'ti non, ngar un ndu'ne adi njerɔ kare ki njengəm'ə kadi aw kəy dangay'ti gangi dɔ Jan re'n.

²⁸ Njerɔ aw gangi dɔ Jan me supira'ti, re'n adi ngonn ki dene. Ningə ngonn ki dene kakin təl'n adi kon'ne.

²⁹ Loki njendo'gi lə Jan oyi poyta kin ningə, rei uni ninn'ə awi duwi.

*Jeju adi nyakuso dingəm'gi dər mi sɔi
(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Jan 6.1-15)*

³⁰ Loki njekawkulə'gi təli lo kulə'gi'ti lə'de ningə, kawinan rə Jeju'ti, ɔri'ə poy nya'gi ki rai ki nya'gi ki ndoi de'gi adi'ə oo.

³¹ Bulə de'gi ngayn awi num, təli num adi lo kadi njendo'gi ingəi ngonnn dəkagilo nden be kadi soi nya kaa goto. Be ə, Jeju el'de ene: «In rei adi j'awi lo ki de'gi gotoi'ti kin kadi ɔri kon nden.»

³² Be ə, ali me to'ti tado kaw kosi rə'de ngərəngi, lo ki de'gi gotoi'ti.

³³ De'gi ngayn oyi'de lo kaw de'ti, ə gəri'de bəti tɔ. De'gi in bebo'gi'ti ki dangi dangi, anyinan ki nja'de bur bur awi kete, lo ki Jeju ki njendo'gi isi awi'ti.

³⁴ Loki Jeju ur nanga me to'ti ningə, oo bulə de'gi ngayn. Loki oo'de, oo kumtondoo lə'de, tado rai to bati'gi ki njekul'de goto be. In be ə, Jeju tumginn ndo'n'de nya'gi ngayn.

³⁵ Loki kadi yəti rə'ne ə binəm taa njendo'gi ɔti ki rə Jeju'ti eli'ə eyina: «Lo ki ji rai'ti ne kin, in lo ki de'gi gotoi'ti, ningə kadi isi ur tɔ.

³⁶ Maji kadi inyə bulə de'gi kam adi awi ki lo ndoo'gi'ti ki ngannbe'gi'ti ndogi nyakuso soi.»

³⁷ Nan Jeju təl el'de ene: «Inbe'gi adi'de nya soi.» Ningə, njendo'gi dəji'ə eyina: «Kadi j'aw ji ndogi mapa asi silə bujoſ j'adi'de soi wa?»

³⁸ Jeju təl el'de ene: «Mapa ki ji'se'ti in bann wa? Ai dann de'gi'ti oyi.» Loki ai dann de'gi'ti, dəji ningə, təli eli'ə eyina: «Mapa in mi, ə kanji joo tɔ.»

ſ 6:37 6.37 Silə kare, dəkagilo'ti lə Jeju, in nar ki lo ra kulə ndo'ti ki kare. Adi silə bu joo in nar ki lo ra kulə ndo'ti ki joo.

³⁹ Jeju un ndu'ne adi'de kadi adi de'gi sii nanga ki kut'ə kut'ə dɔ mu'ti ki mbol.

⁴⁰ Be ə, de'gi uwəi nan fu fu ge, dɔmi dɔmi ge, ə sii nanga ki bara bara.

⁴¹ Jeju un mapa ki mi ki kanji ki joo kakin, un kum'ne ki taa, elta ki Luwə kadi njangi dɔ nyakusɔ kin. Go'ti, uwə mapa'gi kakin gangi'de nan'ti ə adi njendo'gi kadi lowəi bulə de'gi. Kanji'gi ki joo kaa, lowə de'gi pəti tɔ.

⁴² De'gi pəti soi nya ndanni maji.

⁴³ Ningə, njendo'gi ɔyi ndəgi mapa ki kanji ki nanyi, kara dɔgi gidə in joo.

⁴⁴ De'gi ki soi mapa kin asi dingəm'gi dər mi.

Jeju njiyə dɔ mann'ti
(Mat 14.22-33; Jan 6.16-21)

⁴⁵ Nden ba go'ti, Jeju ɔsi njendo'gi lə'ne kadi ali me to'ti, ai gidi ba'ti kete non'ne'ti, ki kaw ki bebo Betisayda'ti nu. Ningə dɔkagilo'ə'ti kin inbe inyə bulə de'gi kadi awi.

⁴⁶ Loki Jeju adi'de awi ningə, ɔti aw dɔ mbal'ti tado kelta ki Luwə.

⁴⁷ Loki lo ndul nga ningə, to in dann ba'ti, ə Jeju in ki kar'ne ba ə nanyi nanga gogi.

⁴⁸ Jeju oo kadi njendo'gi lə'ne ingəi kon ngayn lo kɔsi to'ti, tado nəl ulə, sur to ki gogi gogi. Taginnlo'ti ningə, Jeju in ra njiyə dɔ mann'ti, isi aw ki rɔ'de'ti, ningə ge kadi dər ta'de bay.

⁴⁹ Ə loki oyi'ə ra njiyə dɔ mann'ti ningə, oyi kadi in muwə de yo, adi uri kɔl.

⁵⁰ Inbe'gi pəti oyi'ə, adi bol tɔl'de. Nan kalangi ba, Jeju el'de ene: «Adi me'se osi nanga nan in m'in! Ə boli el!»

⁵¹ Jeju al go'de'ti me to'ti, ningə nəl yokiro. Loki oyi nya'gi kin ningə ndil'de te saw.

⁵² Tado ki rɔta'ti, njendo'gi gəri kum nya ki Jeju ra ɔjido mapa kin el, tado me ngan lə'de.

Jeju adi lapiya njemonyi'gi dɔnangi Genejareti'ti

(Mat 14.34-36)

⁵³ Loki Jeju in ki njendo'gi lə'ne ali gidi babo ningə, tei dɔnangi Genejareti'ti. Indəi to lə'de ngangɪ ba'ti.

⁵⁴ Loki uri nanga taa par ə, de'gi gəri Jeju ə binəm.

⁵⁵ Adi, anyinan ngodi asi be'gi ki dɔnangi'ti kin non naki, naki. De'gi iləi rɔ'de, ɔyi njemonyi'gi lə'de me tuwə to de'ti, rei se'de rɔ'a'ti, loki oyi kadi Jeju si'ti.

⁵⁶ Lo'gi pəti ki awi'ti, ngann be'gi ki bebo'gi ki lo ndɔɔ'gi, de'gi rei ki njemonyi'gi buki'de tam-balo'ti, ə nonyi dɔ Jeju'ti kadi inyə njemonyi'gi adi ɔdi ta ku li'ə. Ningə, nje ki ɔdi ta ku li'ə ingəi lapiya tɔ.

7

Jeju ndangi Parisi'gi ki njendo ndukun'gi lə Luwə

(Mat 15.1-20)

¹ Parisi'gi ki njendo ndukun'gi lə Luwə madi in Jerujalem'ti, kawinan dɔ Jeju'ti.

² Oyi kadi njendo'gi li'ə ki ki madi'gi sɔi nya ji'de yoro um togi ji'de kigo row ragoti el.

³ Toki rɔta'ti, Parisi'gi ki Juwipi'gi ba pəti, togi ji'de ə binəm taa sɔi nya, um sɔi nya ki ji'de ki

yoro el. Adi in kində kum go nyajibəlbe'ti lə kaw'de'gi.

⁴ Be tə ə, re təli suki'ti ningə, a ndogi mann rə'de suki suki bay ta a soi nya. Awi ki nyajibəlbe'gi ki rangi ngayn ki isi təli rə'de go'ti bay to togi nya kaynmann'gi ki ngo'gi ki ngoo ningə kasi, ki gorow ra'a'ti.

⁵ Parisi'gi ki njendo ndukun'gi lə Luwə dəji Jeju eyina: «Tadə ri ə njendo'gi lə'i təli rə'de go nya jibəlbe'ti lə kaw'je'gi el wa? Ra bann ə togi ji'de el par ə soi nya ki ji'de ki yoro ba wa?»

⁶ Jeju ilə'de'ti ene: «Ta ki Luwə el ki ta njekeltakita'ne'ti Ejay də'se'ti in ta ki rəta'ti. In njekədikum de'gi, tadə Luwə adi Ejay ndangi ene:

“Ginn de'gi kin əsikurə'm ki ndar ta'de kare, Nan me'de in sanyi sə'm.

⁷ Təji ki isi uləi də'm'ti, nda'a goto, Tadə nyando'gi ki isi ndoi de'gi kaa, In mbərkikində'gi ki in rə de'gi'ti.”*

⁸ Jeju el'de ene: «Inyəi mbərkikində lə Luwə dow kare, ə in təli rə'se go nya jibəlbe'ti lə de'gi yo.»

⁹ Ningə, Jeju el bay ene: «To rə'se el kadi inyəi go mbərkikində lə Luwə kalangi ba kadi ngəmi go nyajibəlbe lə'se!

¹⁰ Tadə, Moji ene: “Əsi kurə baw'i ki kon'i.” Taa el bay ene: “De ki elta ki majel baw'ne eke kon'ne asi ta koy.”†

¹¹ Nan ingi, eli eyina: “Re de madi el baw'ne eke kon'ne ene: <Nya maji'gi ki re m'a m'osi'n

* 7:7 7.7 Ejay 29.13 † 7:10 7.10 Tekitaga 20.12; Ndukun 5.16

køyi ə in kərban› (kər me'ə nan kadikare lə Luwə).”

¹² In kin oji kadi uti tarow kadi de madi ra nya osi'n køy baw'ne eke kon'ne.

¹³ Gonyi row tuji ki isi tuji ta lə Luwə ki nyajibəlbə lə'se kin oyi! Nya ki isi ndoi de'gi ki kete kete. Ta nya'gi ki rangi ki toi be ngayn ki isi rai in non bay.»

*Nya'gi ki a ra de adi ar njay el takum Luwə'ti
(Mat 15.10-20)*

¹⁴ Go'ti ningə, Jeju bar bulə de'gi ki rə'ne'ti bay ə el'de ene: «Ingi pəti uri mbi'se maji kadi oyi do ta lə'm, kadi gəri me'ə to.»

¹⁵ Nya madi ki in taga aw me de'ti ki a təl'ə nya ki to njen'ti goto. Nan nya ki in me de'ti te taga ə a təl'ə nya ki to njen'ti.

¹⁶ [Re de madi aw ki mbi'ne kadi oo'n do ta ningə, kadi oo.]

¹⁷ Loki Jeju inyə bulə de'gi, ə təl aw me kəy'ti ningə, njendo'gi li'ə dəji'ə kadi ər'de ginn kujita kakin.

¹⁸ Jeju el'de ene: «Adi inbe'gi kaa gəri nya el to wa? In gəri me ta ki m'ge kel kin el wa? Nya pəti ki in taga ki aw me de'ti, nya kare ki a təl'ə ki njen'ti goto.

¹⁹ Toki rəta'ti, nya'gi kin pəti awi ngarme'ə'ti el, nan awi kanda'a'ti yo, ningə go'ti tei kə awi bə sin'ti. Ta lə Jeju kin toji kadi nyakuso'gi pəti in ki kar njay.»

²⁰ Ningə Jeju el'de bay ene: «Nya ki te rə de'ti ki taga ə in nya ki nje təl de nya ki to njen'ti.

²¹ In me de'ti kəy, in ngarme de'ti ə, mərta'gi ki majel sii tei'ti, ki kaya ki ra, ki bəgi, ki tol nan,

²² ki kuwə marum, ki ra kumnda nya, ki mendul, ki kədinan, ki nyara ki gorow'ə'ti el, ki kəjirə, taa kulə ra'gi ki to mbo tə.

²³ Nya'gi ki majel kin pəti in me de'ti ə təli'ə nya ki to njen'ti.»

*Dene ki mbah un me'ne adi Jeju
(Mat 15.21-28)*

²⁴ Jeju in low'ə'ti non ningə aw dənangi'ti ki Tir. Aw ur me kəy'ti madi, ge kadi de'gi gəri go'ne el, nan lowə goto.

²⁵ Re inbe ki Jeju re te bay par ə, dene madi ki ndil ki majel isi adi kon ngonn'o ki dene oo ta li'ə, ə anyi re osi nanga nja'a'ti.

²⁶ In dene ki in Juwipi el, be koj'o in Penesi, dənangi Siri'ti. Non ki də Jeju'ti kadi tuwə ndil ki majel ki isi adi kon ngonn'o kin kə.

²⁷ Nan Jeju el'ə ene: «Inyə adi ngann'gi ki me kəy'ti səi asi'de bay ta. Tado in go'ti el kadi de un nyakusə lə ngann'gi, ilə adi ngann busi'gi.»

²⁸ Ə dene kakin ilə'ti ene: «In rəta'ti Burəbe, nan k'in ə ngann busi'gi ki rai ginn tabilə'ti a səi bunə nya'gi ki tei ta ngann'gi'ti tosi nanga tə.»

²⁹ Ningə Jeju el'ə ene: «Takul ta ki te ta'i'ti kin, ətə aw be lə'i, tado ndil ki majel te me ngonn'i'ti ki dene kə nga.»

³⁰ Dene kakin təl aw be ningə, ingə ngonn'ne, to də tirə'ti kare, tado ndil ki majel kakin te rə'a'ti kə.

Jeju adi nje mbiboy oo ta

³¹ Jeju in dənangi Tir, gangi Sidon, ningə ində dənangi Bebo'gi'ti ki Dəgi gangi bay ta re te ta mann ba Galile'ti.

³² De'gi rei ki dingəm kare ki mbi'ə boy, ki lo kelta ngan si'ə, rə Jeju'ti, dəji'ə kadi ində ji'ne dɔ'a'ti, kadi ingə lapiya.

³³ Jeju ɔr'ɔ ki kar'a ba aw si'ə sanyi ki bulə de'gi. Loki tulə ngann ji'ne'gi mbi njemonyi'ti ningə, tuw mann ta'ne ɔdi'n ndonn dingəm kakin.

³⁴ Go'ti ningə, Jeju un kum'ne ki dɔran'ti, ilə kon puu, ə el ene: «Epata» (kɔr me ta kin nan: mbuti).

³⁵ Tanan'ti non par ə mbi dingəm kakin mbuti, ə ndonn'o tuti adi elta ar njay njay.

³⁶ Jeju ndɔr mbi de'gi ki oyi nya kin kadi de el ta'a kete adi de ki rangi oo el. Loki ndɔr mbi'de ki nja nan'ti nan'ti kadi de ɔr poy nya kin el ningə, kadibe bay ə de'gi ɔri poy nyara'a ki kete kete.

³⁷ Nya ra Jeju əti bulə de'gi bol ngayn adi eli eyina: «Nya ra'a'gi pəti maji: Ra nje'gi ki mbi'de boy adi oyi dɔ ta, ta ra mbiki'gi adi elita tɔ.»

8

Jeju adi nyakusɔ de'gi dər sɔ

(Mat 15.32-39; Mrk 6.30-44)

¹ Me ndɔ'gi'ti kin, bulə de'gi ngayn kawinan toki rangi bay dɔ Jeju'ti. Ningə, nya ki kadi soi goto. Be ə Jeju bar njendo'gi lə'ne el'de ene:

² «M'oo kumtondoo lə bulə de'gi kin, tado ndɔ mutə bone ə in sə'm nan'ti, ningə, nya ki kadi soi goto.

³ Re m'inyə'de m'adi awi be ki me'de bo ba a, bo a taa tɔgi'de row'ə, tado nje ki madi dann'de'ti in sanyi ə rei.»

⁴ Njendo'gi li'ə təli eli'ə eyina: «J'a j'ingəi mapa ra diləlo'ti ne, ə a asi kadi'de soi wa?»

⁵ Jeju dəji'de ene: «Mapa ki ji'se'ti in bann wa?» Ə eli'ə eyina: «Mapa in siri.»

⁶ Go'ti ningə, Jeju ilə ndu'ne adi bulə de'gi kadi sii nanga. Ɔy mapa ki siri kakin ji'ne'ti, ra oyo Luwə do'ti ningə, gangi'de nan'ti, ə adi njendo'gi lə'ne kadi adi bulə de'gi. Be ə, njendo'gi tai adi bulə de'gi to.

⁷ Ai ki ngann kanji'gi ji'de'ti to. Jeju njangi do'a ə adi njendo'gi lə'ne kadi lowəi de'gi to.

⁸ De'gi soi nya ndanni, adi, njendo'gi kawi gində'gi ki nanyi kara siri.

⁹ De'gi ki soi nya, asi dər so. Go'ti ningə, Jeju inyə'de adi awi.

¹⁰ Kalangi ba go'ti, Jeju in ki njendo'gi lə'ne ali me to'ti, awi dɔnangi Dalmanuta'ti.

Parisi'gi dəji nyakɔji Jeju

(Mat 12.38-39, 16.1-4; Luk 11.16-29, 12.54-56)

¹¹ Parisi'gi in non rei ningə, uləi ngirə manji-nan ta'ti ki Jeju. Ə dəji'ə kadi ra nyakɔji madi ki in dɔran'ti adi n'oyi. Dəji'ə be to kuləkikiyə tado kuwə'n'ə.

¹² Jeju ilə me'ne hmm, ə el'de ene: «Tado ri ə de'gi ki dɔkagilo'ti ki bone kin dəji kadi n'oyi nyakɔji wa? Toki rɔta'ti, adi m'el'se madi oyi! nyakɔji madi ki kadi de a ra tado lə'de goto.»

¹³ Be ə, Jeju inyə'de, ə al me to'ti tado kaw dow ba'ti ki kare.

Hum lə Parisi'gi ki lə Erodɔ

(Mat 16.5-12; Luk 12.1)

14 Me njendo'gi oy do mapa'ti ki kadi oyi. In ki ji'de'ti ki sii me to'ti in kareba par.

15 Jeju ndəji'de, ə el'de ene: «Oyi maji! Oyi go ro'se maji do hum'ti læ Parisi'gi, ki yan Erodi to*.»

16 Njendo'gi manjinan ta dann'de'ti eyina: «Jeju el be tado j'aw ki mapa el!»

17 Jeju gər ta ki me'de'ti, adi el'de ene: «Tado ri ə isi manjinan ta dann'se'ti do mapa'ti ki oyi el wa? In gəri me nya'gi el kaa bay wa? Ngarme'se ngan kaa bay wa?»

18 Awi ki kum'se eke oyi lo el wa? Awi ki mbi'se ke oyi do ta el wa? Me'se olo do nya'gi'ti el wa?

19 Ndəki m'lowə mapa mi, de'gi dər mi, eke ndəgi gindi mapa ki nanyi, oyi rosi kara bann wa?» Eli eyina: «J'oyi rosi kara do'gi gidə in joo.»

20 «Nga ndəki, m'lowə mapa siri dingəm'gi dər so kin, gində'gi ki nanyi, ndəki oyi kara bann to wa?» Ningə eli'ə eyina: «J'oyi kara siri.»

21 Lo kin'ti Jeju el'de ene: «In gəri el bay wa?»

Jeju adi njekumto kare oo lo me be'ti ki Betisayda

22 Loki Jeju in ki njendo'gi læ'ne rei tei me be'ti ki Betisayda'ti ningə, de'gi rei ki njekumto kare ro Jeju'ti. De'gi kakin nonyi do Jeju'ti kadi od'ɔ.

23 Jeju uwə ji njekumto kakin, ə aw si'ə gidi be'ti. Loki nyom kum'ə ki mann ta'ne ningə, ində ji'ne do'a'ti ə dəj'ə ene: «Oo nya madi wa?»

24 Njekumto gon lo ningə ene: «M'oo de'gi, nan to ə toi to kagi'gi ə ra njiyəi be.»

* **8:15 8.15** Hum læ Parisi'gi in nyando læ'de ki ngom, ningə hum læ Erodi in mbəti kunme kadi Jeju.

²⁵ Jeju təl ində ji'ne dɔ kum'ne'ti nja kare ɓay adi oo lo ar njay njay nga. Ingə lapiya, ta oo nya'gi pəti ar njay njay tɔ.

²⁶ Go'ti ningə, Jeju inyə adi aw ɓe lə'ne, ə el'ə ene: «Ononyi təl kaw me ɓe'ti kin gogi.»

Piyər gər kadi Jeju in Kirisiti, De ki Luwə Mbət'ə

(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷ Jeju ɔti low'ə'ti non ningə, awi ki njendo'gi lə'ne ngann ɓe'gi'ti ki gidi Sejure'ti, ki Pilipi. Loki in dɔ row'ti, Jeju dəji'de ene: «De'gi isi elita dɔ'm'ti toki m'in nan wa?»

²⁸ Ə njendo'gi eli'ə eyina: «De'gi madi eyina in Jan Batisi; nje ki nungi eyina in njekeltakita Luwə'ti Eli; nje ki rangi ɓay eyina in ki kare dann de'gi'ti ki njekeltakita Luwə'ti.»

²⁹ Ningə, Jeju təl re dəji'de inɓe'gi ene: «Nga inɓe'gi ki dɔ'se, eli eyina m'in nan wa?» Ə Piyər ilə'ti ene: «In Kirisiti, *De ki Luwə mbət'ə!»

³⁰ Jeju ndəji'de ki tɔgi'ne kadi elita kete kadi de ki rangi oo el.

Jeju elta koy'ne ki kində'ne lo koy'ti

(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹ Go ta'gi'ti kin ningə, Jeju ulə ngirə kadi ndo'de toki n'in Ngonn de n'a n'ingə kon ngayn. *Ngatogi'gi lə Juwipi'gi ki kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi, ki njendo ndukun'gi mbəti'ə. De'gi tɔli'ə, nan ndɔ ki kon mutə tum ginn'ə ndɔ koy'o, a te lo koy'ti.

³² El'de ta'gi kin pəti ar njay. Piyər ɔr Jeju aw si'ə gədikare, ningə ulə ngirə ndang'a.

³³ Nan Jeju təl rə'ne, gon njendo'gi lə'ne ningə ndangi Piyər ki tɔgi'ne ngayn ene: «In təl gogi Satan! Ɔr rə'i kɔ sanyi rə'm'ti, tado mərta lə'i in mərta ki in rə Luwə'ti el, nan in mərta lə de'gi.»

³⁴ Go'ti ningə, Jeju ɓar bulə de'gi ki njendo'gi lə'ne, ningə el'de ene: «Re de madi ndigi njiyə go'm'ti ningə, kadi oo rə'ne to nya madi el, kadi inɓe un kagidəsi koy lə'ne, ə re un go'm.»

³⁵ Toki rɔta'ti, de ki ge kaji rə'ne n'inɓe dɔnangi'ti ne a ilə rə'ne kɔ. Nan de ki ilə rə'ne kɔ tado lə'm, eke tado Poyta ki maji, a aji rə'ne.

³⁶ Kin ə re de ingə nyamaji'gi ki dɔnangi'ti ne pəti tigə, nan ndil'ə tuji, ə maj'a to ra be wa?

³⁷ Nya madi ki de a adi ɔr'n tor ndil'ne to non wa?

³⁸ Toki rɔta'ti, re rə de madi sɔl'ɔ tado lə'm, eke tado ta lə'm takum de'gi'ti ki nje ra kaya ki njeramajel ki dɔkagilo'ti kin, m'in Ngonn de m'a m'ra rɔsɔl dɔ'a'ti tɔ, ndɔ'a'ti ki m'a m're'n me toji'ti lə Bai, nan'ti ki malayka'gi ki ari njay.»

9

¹ Jeju el'de ɓay ene: «Toki rɔta'ti adi m'el'se: De'gi madi dann'se'ti ne, a oyi el ɓay ə, a oyi Konɓe lə Luwə ki a re ki tɔgi'ne kam taa.»

Jeju mbəl rə'ne

(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)

² Ndɔ mehen go'ti, ningə Jeju ɔr Piyər num, Jaki num, taa Jan num tɔ, ə al aw se'de dɔ mbal'ti ki ngal, ki kar'de ba, sanyi ki ndəgə'gi. Low'ə'ti kin non, Jeju mbəl takum'ne.

³ Ku'gi li'ə ndoloi kənyi kənyi, taa ndai nda ki de ki donangi'ti ne ki kadi a togɪ ku adi nda be goto.

⁴ Ningə lo kin'ti non, Eli in ki Moji tei ki rɔ'de'ti bus, isi elita ki Jeju.

⁵ Ə Piyər un ta el Jeju ene: «Njendo de'gi, kin ə j'isi lo kin'ti ne be par ə maji ngayn. J'a ra *kəyku'gi lo mutə: kare in yan'i, kare in yan Moji, ə kare in yan Eli tɔ.»

⁶ Toki rɔta'ti, Piyər gər ta inbe ki kadi el el, tado, inbe ki madi'ne'gi ki joo, bol ra'de ngayn.

⁷ Ningə, tanan'ti non, kilndi re dow do'de bigum. Ndu ta madi te me kilndi'ti ene: «In kam in Ngonn'm, m'ndig'ə ngayn, ə oyi ta li'ə.»

⁸ Ki kum ki kində jipi, njendo'gi gonyi lo gugi gidi'de, nan de kare kaa oyi'ə el. Jeju ki kar'ne ba par ə oyi'ə rɔ'de'ti.

⁹ Loki in do mbal'ti isi uri nanga ningə, Jeju ndəji'de kadi ɔri poy nya ki ra nya ə oyi kin de madi el, biti kadi n'in Ngonn de n'te dann njekoy'gi'ti.

¹⁰ Njendo'gi təli rɔ'de go ta'ti ki Jeju el'de, nan k'in ə, gəri me ta ki nan: «Kində taa dann njekoy'gi'ti» kin el, adi manji nan ta do'ti dann'de'ti.

¹¹ Go'ti, njendo'gi dəji'ə eyina: «Tado ri ə njendo ndukun'gi lə Luwə eyina maji kadi Eli re kete ta wa?»

¹² Jeju ilə'de'ti ene: «In rɔta'ti kadi Eli a re kete bay taa, kadi ra go nya'gi adi asi nan gogi. Nga ra bann ə, ndangi me makitu'ti lə Luwə, sow do'm m'in “Ngonn de bay toki m'a m'ingə kon ngayn,

ta de'gi a kidi m'in to*” ə?

13 Toki rōta'ti adi m'el'se madi oyi, Eli re, ə de'gi rai si'ə nya ki me'de ge, toki ndangi me makitu'ti sōw'n dō'a.»

*Jeju adi lapiya ngonn ki ndil ki majel ad'a kon
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)*

14 Loki tēli rei rō njendo'gi'ti ningə, oyi bulə de'gi iləi nan gugi dō'de gugi, ningə njendo ndukun'gi ə isi manjinan ta'ti se'de tō.

15 Loki bulə de'gi oyi Jeju, ningə ndōji'de ngayn, adi anyinan bur bur ki rō'a'ti, uwəi ji'ə rai'ə lapiya.

16 Jeju dōji njendo'gi lə'ne ene: «Ta ri ə isi manjinan ta dō'ti se'de wa?»

17 De madi kare dann bulə de'gi'ti el'ə ene: «Njendo de'gi, kete m're ki ngonn'm rō'i'ti, tado in ginn tōgi'ti lə ndil ki ra'a adi elta el.

18 Lo'gi pəti ki ndil kin in si'ə'ti ningə, ugə ilə nanga, adi pulum taa uwə jugi jugi, ngor ngangi'ne guru guru, ningə ndaj'a ranyi, ad'a to to kagi be. Be ə, m'dōji njendo'gi lə'i kadi tuwəi ndil ki majel kin dō'a'ti kō, nan ingəi tōgi ra'a el.»

19 Lo kin'ti Jeju un ta el ene: «In de'gi ki dōkagilo'ti ki bone in nje me ngan kadi to m'nji sese kagilo bann taa uni me'se adi m'in wa? Kadi m'a m'osi ginn'se kagilo bann bay taa wa? In rei si'ə rō'm'ti ne.»

20 Loki rei ki ngonn rō'a'ti ningə, tanan'ti non inbe ki ndil ki majel oo Jeju par ə, dadi ngonn

* 9:12 9.12 Ejay 53.3; Pa'gi 22.7-18

kakin nangi nangi, ə mann taa in pulum jugi jugi, ningə bi'ə ilə nanga, ad'a nduguru nanga.

²¹ Jeju dəji Baw'a ene: «Dəkagilo ki ra'a'ti ə nya kin ulə si'ə ngirə wa?» Baw ngonn ilə'ti ene: «Ulə ngirə loki ngonn to du ba bay.

²² Ningə, kagilo'gi madi ndil ki majel kin, isi sur'ə tilə por'o ge ki me mann'ti ge kadi təl'ɔ, ə re asi ra nya madi ə, oo kumtondoo lə'je, in ra se'je.»

²³ Jeju təl el'ə ene: «Re asi! ... kin tado ri wa? De ki un me'ne, asi ra nya'gi pəti.»

²⁴ Tanan'ti non, baw ngonn elta ki ndu'ne kibo ene: «M'un me'm, nan kunme lə'm ə in ngayn el, ə in ra sə'm!»

²⁵ Loki Jeju oo kadi bulə de'gi isi anyinan bur bur ki rɔ'a'ti ningə, ndangi ndil ki majel ene: «In ndil ki majel ki nje boy mbi de'gi ki nje kadi de'gi elita el, m'un ndu'm kadi in te rɔ ngonn'ti kin kɔ, ə re gogi el ratata!»

²⁶ Ndil ki majel kakin ur kɔl, ra ngonn adi dadi nangi! nangi! ki tɔgi'ne ngayn, ningə te rɔ'a'ti kɔ. Ngonn təl to toki oy be, adi de'gi pəti ki oyi nya ki ra nya eli eyina: «Oy nga.»

²⁷ Nan Jeju uwə ji ngonn un'ə ur'ə taa.

²⁸ Loki Jeju təl re be ə, njendo'gi li'ə sii si'ə ki kar'de ba, dəji'ə eyina: «Tado ri ə kete j'in j'asi kadi ji tuwə ndil kin el wa?»

²⁹ Jeju təl el'de ene: «Ko ndil'gi ki be kin, de a tuwə'de ki takul kelta ki Luwə ta.»

Jeju təl elta ki dɔ koy'ne'ti ki kində'ne lo koy'ti bay

(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)

30 Ɔti low'ə'ti non ningə, indəi dɔnangi Galile gangi. Jeju ge kadi de madi gər go'ne el.

31 Tado un dɔkagilo kadi ndo'n nya njendo'gi lə'ne. Be ə el'de ene: «A uləi m'in m'in Ngonn de ji de'gi'ti kadi a tɔli m'in, ningə loki tɔli m'in, ndo ki kon mutə tum ginn'ə ndo koy'm'ti ə, m'a te lo koy'ti.»

32 Njendo'gi gəri me ta li'ə kin el, ningə boli kadi dəji'ə ta dɔ'ti tɔ.

Jeju un ta lə ngann'gi ki du ndo'n nya njendo'gi lə'ne

(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

33 Loki rei tei me be'ti ki Kapernayim, ə uri me kəy'ti ningə, Jeju un ta dəji'de ene: «Ta ri ə kete isi manjinan ta dɔ'ti dɔ row'ti wa?»

34 Nan tɔli sii keke, tado, dɔ row'ti, manjinan ta, kadi n'gəri ke nan ə in kibo wa?

35 Jeju isi nanga, ningə bar njendo'gi lə'ne ki dɔgi gidə in joo, el'de ene: «Re de madi ge kadi n'in de ki dɔkete ningə, maji kadi təl rɔ'ne dɔboy de'gi'ti num, nje ra kuləbər kadi ndəgə'gi pəti num tɔ.»

36 Go'ti, Jeju un ngonni ki du, ur'ə dann'de'ti, ə loki uwə rɔ'ne'ti ningə, el'de ene:

37 «Re de madi uwə ngonni ki be kin rɔ'ne'ti me tɔ'm'ti ningə, in m'inbe ə de'ə kin uwə'm rɔ'ne'ti. Ningə, de ki uwə'm ki rɔ'ne'ti, in m'in ə uwə'm ki rɔ'ne'ti el, nan in njekulə'm ə uwə ki rɔ'ne'ti.»

De ki in nje kɔsi'm ta el in de lə'm
(Luk 9.49-50)

³⁸ Jan el Jeju ene: «Njendo de'gi, j'oo de madi ki ra tuwə ndil'gi ki majel me to'i'ti, ningə ji ndigi kadi j'og'ɔ do ra nya kin, tado in njiyə se'je go'i'ti el.»

³⁹ Jeju ilə'de'ti ene: «Ononyi'se kadi ogi'ə do, tado de kare ki a ra nya ki əti bol me to'm'ti ki kadi a təl kalangi ba elta ki majel do to'm'ti goto.

⁴⁰ Toki rɔta'ti, de ki ɔsi'je ta el in de lə'je.

⁴¹ Taa re de madi adi mann kanyi me ngonn kala mann'ti par, tado kin ki in de'gi lə Kirisiti kaa, toki rɔta'ti, de'ə kin a nal nyakugə goji lə'ne el.

Ndəji nan do majel'ti
(*Mat 18.6-9; Luk 17.1-2*)

⁴² «Kin ə toki de madi ra adi ki kare dann nje ki du'ti ki uni me'de adi m'in, osi me majel'ti ə, in soti ngayn bay tado li'ə kadi doɪ mbal kibo ngayn mində'ti, ə iləi'ə me ba'ti.

⁴³ Kin ə ji'i rai adi osi me majel'ti ə, in gang'a ilə kɔ. Tado, in soti kadi ingə kaji ki ji'i ki kare, utə kadi in ngəm ji'i'gi joo pəti, ə iləi'nu me por'ti ki biti ki non'ti, me por'ti ki a oy el ratata kin. [

⁴⁴ Lo ki kur ki nje kində de'gi yəngi yəngi oy'ti el num taa por kaa oy'ti el num to'†.]

⁴⁵ Kin ə nja'i kare rai adi osi majel'ti ə, in gang'a ilə kɔ. Tado, in soti kadi ingə kaji ki nja'i ki kare, utə kadi in ngəm nja'i'gi joo pəti, ə iləi'nu me dilə por'ti ki biti ki non'ti. [

† **9:44 9.44, 46** Barta ki joo kin goto me makitu'gi'ti ki kete ki in ta lə Luwə ki ndangi to kunmindɪ ki sigi.

46 Lo ki kur ki nje kində de'gi yəngi yəngi oy'ti el num taa por kaa oy'ti el num tɔ.]

47 Kin ə kum'i kare rai adi osi me majel'ti ə, ɔr'ɔ kɔ. Tado, in soti kadi ur Konbe'ti lə Luwə ki kum'i ki kare, utə kadi in ngəm kum'i joo pəti, ə iləi'nu me por'ti ki biti ki non'ti.

48 Lo'ti ki kode'gi oyi el, ta por ki səm'ti kaa oy el ratata tɔ.

49 Toki rɔta'ti, de ki ra kaa por kon'gi a ra'a adi ar njay, toki kati a ra'n nyakusɔ adi nəl be.

50 Kati in nya ki maji, nan loki nəl'ə goto ə, ri ə a rai kadi a təl nəl gogi wa? Nya ki kadi de a ra'n goto. Ningə maji kadi tɔji hal ki maji ki rɔ nan'ti, ə sii ki nan ki lapiya dann'se'ti.»

10

*Ta ki dɔ gangi nan'ti lə dene ki dingəm
(Mat 19.1-9; Luk 16.18)*

1 Jeju in low'ə'ti non aw dɔnangi Jude'ti, gidi ba Jurden'ti. Bulə de'gi kawinan gugi gidə gugi bay. Ki go jibəl ra'a'ti lə Jeju, ulə ngirə ndo'de nya.

2 Parisi'gi madi ɔti rei rɔ Jeju'ti, ningə kadi to iyəi kulə uwəi'ə'n'ə me ta'ti, dəji'ə eyina: «Ndukun lə'je adi tarow kadi dingəm tuwə'n ne'ne eke adi tarow el wa?»

3 Jeju dəji'de ene: «Ndukun ri ə Moji adi'se dɔ'ti wa?»

4 Ingi təli eli'ə eyina: «Moji ndɔki adi tarow kadi dingəm tuwə ne'ne, nan k'in ə, kadi ad'a makitu gangi nan ji'ə'ti*.»

* 10:4 10.4 Ndukun ki nja joo 24.1

⁵ Jeju təl el'de ene: «In tado me nğan lə'se ə Moji ndangi'n mbərkikində kin adi'se.

⁶ Nan lo kulə ngirə kində nya'gi'ti, Luwə ra dingəm ki dene.

⁷ In be ə, dingəm a inyə baw'ne ki kon'ne, ningə a tinyəi nan ki ne'ne,

⁸ təli daro ki kare. Lo kin'ti a in joo el nga, nan a in daro ki kareba†.

⁹ Ningə nya ki Luwə doo nan'ti, maji kadi de gangi nan'ti el‡.»

¹⁰ Loki təli rei be, njendo'gi li'ə dəji'ə ta do'ti bay.

¹¹ Ə Jeju el'de ene: «Re de tuwə ne'ne, ə ta in ki rangi, in njekuwə marum par ki ro ne'ne'ti.

¹² A re in dene ə mbəti ngaw'ne ə ta dingəm ki rangi kaa, in njekuwə marum to.»

Jeju njangi do ngann'gi ki du

(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ De'gi rei ki ngann'gi ki du ro Jeju'ti kadi njangi do'de, nan njendo'gi ndangi'de.

¹⁴ Loki Jeju oo kuləra njendo'gi lə'ne ningə, nəl'ə el adi el'de ene: «Inyəi ngann'gi ki du adi rei ro'm'ti, ononyi'se kadi o'gi'de tarow, tado Konbe lə Luwə in yan de'gi ki toi to ngann'gi ki du be.

¹⁵ Toki rəta'ti, adi m'el'se, de ki ndigi kadi Luwə onbe do'a'ti to ngonn ki du be el ə, a ur konbe'ti lə Luwə el ratata.»

¹⁶ Go'ti, Jeju oy ngann'gi ki du kadi'ne'ti, ində ji'ne do'de'ti, ə njangi do'de.

† **10:8 10.8** Lo tum ginn nya'gi 1.27, 2.24. ‡ **10:9 10.9** Lo tum ginn nya'gi Jan 1.27, 2.24

*Ta læ Jeju in ki de ki njenyakingə
(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)*

¹⁷ Loki Jeju ɔti osi dɔ row'ti ningə, dingəm madi kare anyi re osi nanga ɔsi məkəsi'ne non'a'ti, dɔj'ə ene: «Njendo ki nje hal ki maji, in ri ə m'a m'ra ə m'a m'ingən kaji ki to biti ki non'ti wa?»

¹⁸ Jeju el'ə ene: «Tadɔ ri ə bari'm de ki maji wa? De kare ki maji goto, nan Luwə ki kar'ne ba par ə in de ki maji.

¹⁹ In gər mbərkində'gi læ Luwə ki ene: “A tɔl de el, a uwə marum el, a bogi el, a mannaji ki ngom dɔ mad'i'ti el, a ra nya ki majel ki de madi el, ɔsi kurə baw'i ki kon'iŕ.”»

²⁰ Dingəm kakin el'ə ene: «Njendo, m'ra nya'gi kin pəti, m'təl rɔ'm go'ti lo kulə ngirə basa'm'ti nu.»

²¹ Jeju gon dingəm kakin ki rɔnel, ningə el'ə ene: «Nya kare be ə nanyi kadi in ra. Aw, adi ndogi sə'i nya maji'gi læ'i pəti, lowə nar'a njendoo'gi, ningə a aw ki nyakingə ngayn me dɔran'ti, ə un go'm.»

²² Nan loki dingəm kakin oo ta'gi kin ningə, kum'ə diw kururu, ə ɔti aw ki rɔnel el, tado in de ki aw ki nyakingə ngayn.

²³ Jeju gon lo gugi dɔ'ne ningə el njendo'gi læ'ne ene: «A in nya ki ngan ngayn rɔ nje nyakingə'ti kadi ur me Konbe læ Luwə!»

²⁴ Ta læ Jeju kin ndɔji'de, nan Jeju ra dɔ'ti gərərə ba ene: «Ngann'm'gi, in nya ki ngan ngayn kadi de ur Konbe'ti læ Luwə.

25 In nya ki ngan ngayn kadi jambal ur bolo konn kur nya'ti, nan a ngan ngayn utə in kin bay kadi njenyakingə ur me Konbe'ti lə Luwə.»

26 Ta kin, əti'de bol dɔ mad'a'ti bay, adi dəji nan dann'de'ti eyina: «Nga kin ə in be ningə, nan ə asi kadi ingə kaji wa?»

27 Jeju ində manji'de ba ningə el'de ene: «Ki rɔ de'gi'ti lowə goto, nan ki rɔ Luwə'ti, lo ra'a to. Tado ki rɔ Luwə'ti lo ra nya'gi pəti to.»

28 Piyər ilə rɔ'ne el'ə ene: «Nga oo, j'in ki j'inyəi nya'gi lə'je pəti kɔ, ə j'un go'i kin.»

29 Jeju ilə'ti ene: «Toki rɔta'ti adi, m'el'se, re de madi, inyə kəy lə'ne, konnann'gi ki ngannkon'ne'gi, kon'ne ki baw'ne, ngann'ne'gi eke dɔnangi lə'ne tado lə'm, tado Poyta ki maji ningə,

30 de'ə kin, kagilo ki bone, a ingə kəy'gi, konnann'gi ki ngannkon'gi, kon'gi, ngann'gi, ki lo ndɔɔ nja bu dɔ'ti, nan'ti ki kindəkumndoo dɔkagilo'ti ki bone, ta dɔkagilo'ti ki a re, a ingə kaji ki to biti ki non'ti.

31 Nga ningə, de'gi ngayn ki kete, a təli ki gogi, ə de'gi ngayn ki gogi, a təli ki kete tɔ.»

Jeju elta dɔ koy'ne'ti ki kində'ne lo koy'ti kaa bay

(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

32 Jeju in ki njendo'gi lə'ne in dɔ row'ti isi awi ki Jerujalem'ti. Jeju njiyə non'de'ti non'de'ti. Lo kin'ti bol ra njendo'gi li'ə ngayn, taa nje njiyə go'de'ti kaa bol ra'de tɔ. Jeju təl bar njendo'gi ki dɔgi gidə in joo rɔ'ne'ti, ningə ulə ngirə kadi el'de nya'gi ki a ra'a Jerujalem'ti.

³³ «Oyi, j'isi j'awi ki Jerujalem, ningə a uləi m'in m'in Ngonn de ji kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi ki njendo ndukun'gi. A gangi ta koy dɔ'm'ti ningə go'ti, a uləi m'in ji de'gi ki in Juwipi'gi el.

³⁴ A kogi dɔ'a'ti num, a tuwi mann ta'de kum'ə'ti num, a tindəi'ə num, ningə a tɔli'ə tɔ. Nan ndɔ mutə go'ti ə a ində taa lo koy'ti.»

*Nya dəji lə ngann lə Jebede
(Mat 20.20-28; Luk 22.25-27)*

³⁵ Go ta'gi'ti kin ningə, ngann lə Jebede, Jaki in ki Jan rei rɔ Jeju'ti ndəkba, eli'ə eyina: «Njendo, ji ndigi kadi in ra nya ki j'aw to dəj'i kam adi'je.»

³⁶ Jeju dəji'de ene: «Ri ə in gei kadi m'ra madi'se wa?»

³⁷ Ningə, tɔli eli'ə eyina: «Re in ndigi dɔ'ti se'je ə, adi de kare isi dɔjikɔl'i'ti, ə in ki nungi isi dɔjigəl'i'ti tɔ, loki a isi dɔ konbe'ti ə de'gi a uləi tɔji dɔ'i'ti kin.»

³⁸ Jeju el'de ene: «In gəri me nya dəji lə'se kin el. Adi a asi kadi ingəi batəm kon ki m'aw to m'ingə kam kare mindi wa? Taa, kɔpi ki to kon ngayn ki m'aw to m'ingə kam a ingəi kare tɔ wa?»

³⁹ Ningə eli eyina: «Oyo, j'a j'asi kare.» Ə Jeju el'de ene: «Tokɔ rɔta'ti, a ingəi kon ki m'aw to m'ingə kam kare, taa batəm ki to kon ngayn ki m'aw to m'ingə kam a ingəi kare tɔ.

⁴⁰ Nan ta ki ɔjido kisi dɔjikɔl'm'ti eke dɔjigəl'm'ti; in ta lə'm kadi m'in ə madi'se el; lo'gi kin to tado de'gi ki rai go'ə kete nu tado lə'de.»

41 Loki ndøgi njendo'gi ki dōgi oyi ta'gi kin ningə, rō'de nəl'de ki Jaki in ki Jan el.

42 Be ə, Jeju ɓar'de pəti ki rō'ne'ti, el'de ene: «In gəri kadi nje'gi ki indəi'de to nje konɓe'gi dō ginn de'gi'ti ki dangi dangi ki dɔnangi'ti ne, sii uwəi'de ginn tōgi'de'ti adi'de kon, taa de'gi ki njetɔbar kaa, onyiɓe dō'de'ti ɓay tɔ.

43 Nan maji kadi to be dann'se'ti el. Re de madi dann'se'ti, ndigi kadi n'in kibo ningə, kadi təl nje ra kulə lə'se pəti.

44 Taa re de madi ndigi kadi n'in de ki dɔkete dann'se'ti ningə, kadi təl njekuləɓər lə'se pəti tɔ.

45 Tado m'in Ngonn de kin, m're kadi de'gi taa, rai kulə adi m'in el, nan kadi m'in ə m'ra kulə m'adi'de num taa m'adi rō'm kadi m'ugə'n dō bulə de'gi ngayn m'ilə'de taa num tɔ.»

*Jeju te kum Bartime ki njekumtɔ
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)*

46 Jeju in ki njendo'gi lə'ne rei tei Jeriko'ti. Loki isi tei me ɓebo'ti ki taga ki bulə de'gi ngayn go'de'ti. Njekumtɔ kare ki tɔ'a nan Bartime, in ngonn lə Time, isi ngangɔ row'ti non isi kɔy nya.

47 Loki oo kadi in Jeju ki Najareti'ti, ə isi ində dər ningə, un ndu'ne ki taa non ene: «Jeju ki Ngonnkaw Dabidi, oo kumtondoo lə'm*.»

48 De'gi ngayn ndangi'ə kadi uti ta'ne, nan njekumtɔ un ndu'ne ki taa inɓe ɓay ene: «Ngonnkaw Dabidi, oo kumtondoo lə'm!»

* **10:47 10.47-48** Ngar Dabidi ra ɓal asi dər kare ɓay ta oji Jeju, adi ɓar Jeju k'ene «Ngonnkaw Dabidi», kor me'ə nan de ki ginn koji'ti lə Dabidi.

49 Lo kin'ti Jeju ra lokati, ene: «Bari'ə adi'm'in.» Ningə bari njekumto kakin, ə eli'ə eyina: «Uwə rə'i ba, ində taa, nan isi bar'i.»

50 Loki oo do ta'gi kin ningə, bi ku lə'ne ilə kə, ə ində rati aw rə Jeju'ti.

51 Jeju dəj'ə ene: «Ri ə, ge kadi m'ra mad'i wa?» Njekumto ilə'ti ene: «Njendo, m'ge kadi kum oo lo!»

52 Ə Jeju el'ə ene: «Aw! tado kunme lə'i aj'i nga». Par ə, tanan'ti non kum'ə oo lo, adi un go Jeju do row njiyə'ti.

11

Jeju ur Jerujalem'ti ki kosikurə

(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Jan 12.12-19)

1 Jeju in ki njendo'gi lə'ne indəi do be ki Jerujalem ndəkba, gidi ngann be'gi'ti ki Betipaje ki Betani, ki kaw kadi mbal kagi buni'gi'ti. Jeju ulə njendo'gi lə'ne joo.

2 Jeju el'de ene: «Awi me ngonn be'ti ki ra non'se'ti kam. Lo kur inbe ki a uri ki me be'ti par ə, a ingəi ngonn koro ki do'i'ə adi ra. In ngonn koro ki de ala gidə'ti nja kare el bay. Tuti'ə, in rei si'ə adi'm'in.

3 A re de madi dəji'se ene: “Tado ri ə ra rai nya be wa?” Ə eli'ə eyina: “Burəbe ə ge'ə, ə a təl ulə si'ə ne be kalangi ba.”»

4 Njendo'gi awi ningə nyi ingəi ngonn koro ki de do'a taga takəy'ti, kadi row'ti. Adi tuti'ə.

5 De'gi madi ki oyi'de lo tuti koro'ti dəji'de eyina: «In ri ə ra rai be wa? Tuti ngonn koro kin tado ri wa?»

⁶ Ningə njendo'gi iləi'de'ti toki Jeju el'n'de, ə inyə'de adi rai.

⁷ Loki rei ki ngonn koro kakin ningə, ləwi ku'gi lə'de gidə'ti adi Jeju ala isi də'ti.

⁸ De'gi ngayn ləwi ku'gi lə'de go row'ti. Nje ki nan'gi in mbikam'gi ki mu ə tətə tiləi.

⁹ Nje njiyə non Jeju'ti ki nje njiyə go'ə'ti uni ndu'de ki taa eyina: «Ojana! Ningə kadi Luwə njangi də de ki re me tə Burəbe'ti.

¹⁰ Kadi Luwə njangi də konbe ki a re, adi in konbe lə kaw'je Dabidi*. Ojana, njangi də in ki də Nje kisi dəran'ti taa.»

¹¹ Jeju ur Jerujalem'ti, aw me Kəy'ti lə Luwə. Loki ində kum'ne oo nya'gi pəti ki gugə gidə ningə, in ki njendo'gi lə'ne ki dəgi gidə in joo tei awi Betani'ti, tado lo səl nga.

*Jeju mann kagi mbaykote
(Mat 21.18-19)*

¹² Loki lo ti go'ti, te'de Betani'ti ki taga, bo ra Jeju.

¹³ Ningə oo kagi mbaykote ki mbi'ə to də'ti sanyi nu, ningə ətə aw ginn'ti kadi n'oo ke n'a ningə kanda də'ti kadi n'uso wa? Nan loki re ndəkba rə kagi'ti ningə, oo mbi'ə'gi par, um de oo kand'a el, tado in nanyi kandi mbaykote el bay.

¹⁴ Be ə Jeju el kagi mbaykote ene: «Kadi de sə kand'i gogi el bitə ki non'ti.» Njendo'gi li'ə oyi ndu ta ki el.

* **11:10 11.10** Kaw'je Dabidi, kər me'ə in Dabidi ki de'gi ki ginn koji'ti li'ə. Tado Dabidi ra bal asi dər kare bay ta oji Jeju Kirisiti.

*Jeju tuwə njeragati'gi me Kəy'ti lə Luwə
(Mat 21.10-17; Luk 19.45-48; Jan 2.13-16)*

¹⁵ Təli rei tei Jerujalem'ti, nati Kəy'ti lə Luwə, ningə ilə rə'ne tuwə njelaw nya'gi ki njendo'gi nya'gi nati Kəy'ti lə Luwə kə. Jeju sur tabilə'gi lə njembəl nar ki be'ne ki nje ki dəbe'gi'ti tilə, nan'ti ki nya kisi lə njelaw dər dum'gi.

¹⁶ Inyə de madi adi un nya re'n me Kəy'ti lə Luwə el.

¹⁷ Ningə ndo'de nya ene: «Ke ndangi me makitu'ti lə Luwə eyina: Kəy lə'm a bari'ə kəy kelta ki Luwə ki to tado ginn de'gi pəti el wa? Nan ingi, təli'ə lokiyəro'ti lə njebogi'gi yo†.»

¹⁸ Loki kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi ki njendo ndukun'gi oyi ta'gi kin ningə, sangi row kadi n'təli Jeju, nan boli tado bulə de'gi ndigi nyando li'ə ngayn.

¹⁹ Loki lo səl ningə, Jeju in ki njendo'gi tei me bebo'ti taga.

*Kunme ki kelta ki Luwə
(Mat 21.20-22)*

²⁰ Loki lo ti ki sin, Jeju in ki njendo'gi isi indəi dər ningə, njendo'gi oyi kagi mbaykote ki tuti do'a'ti ratata ki ngirə'ti.

²¹ Low'ə'ti non, me Piyər olo do nya'ti ki ndo ki ra nya, adi el Jeju ene: «Njendo kibo, oo kagi ki ndoki in mann'a kaa tuti am.»

²² Ningə Jeju təl el'de ene: «Maji kadi, uni me'se adi Luwə.

²³ Toki rəta'ti, adi m'el'se, re de un me'ne adi Luwə um tadi el, re un me'ne toki nya ki dəji kin

† 11:17 11.17 Ejay 56.7; Jeremi 7.11

a ra nya, re el mbal kam ene: “Ɔti lo kin’ti rangi, aw osi me babo’ti,” Luwə a ra ad’a

²⁴ In be ə, m’el’sə kadi in gəri toki nya’gi pəti ki dəji Luwə me kel si’ə ta’ti, maji kadi uni me’sə toki ingəi ə binəm, ningə Luwə a ra adi’sə.

²⁵ Loki sii elita ki Luwə, re ta to dann’sə’ti ki de madi ə, maji kadi inyəi go’ə kə adi’ə, kadi Baw’sə ki isi dōran’ti, inyə’n go majel’gi lə’sə kə adi’sə tɔ. [

²⁶ Tado, re inyəi go majel’gi lə de’gi ki rangi kə el ningə, Baw’sə ki isi me dōran’ti, a inyə go majel’gi lə’sə kə el tɔ‡.]»

*Ta ki dəji dɔ tɔgi’ti lə Jeju
(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)*

²⁷ Jeju in ki njendo’gi lə’ne təli rei Jerujalem’ti bay. Loki Jeju isi njiyə natɔ Kəy’ti lə Luwə, kibo’gi lə njekujənyamosi kadikare’gi ki njendo ndukun’gi lə Luwə ki ngatɔgi’gi, rei rɔ’a’ti.

²⁸ Rei dəji’ə eyina: «Nan adi tarow kadi ra’n nya’gi kin be wa? Ə nan tɔ ə adi ndu’ne kadi in ra’n’de wa el’je adi j’oo?»

²⁹ Jeju təl el’de ene: «M’a m’dəji’sə ta kare be par. Re iləi m’in’ti ningə m’a m’el’sə de ki adi’m tarow kadi m’ra’n nya’gi kin tɔ.

³⁰ Nan ə ulə Jan kadi ra de’gi batəm wa? In Luwə eke in de’gi wa eli m’in adi m’oo.»

³¹ Nan təli elinan ta dann’de’ti eyina: «Re j’eli’ə j’ene: “In Luwə ə ulə” ə a dəji’je ene ke ra bann ə j’uni me’je j’adi Jan el wa?

‡ **11:26 11.[26]** Barta kin goto me makitu’ti ki kete nu ki in ta lə Luwə ki ndangi to kunmindi ki sigi.

³² Ke j'a j'eli j'ene: In de'gi ə uləi Jan el tɔ.» Toki rɔta'ti, boli bulə de'gi tɔ, tado de'gi pəti gəri dɔ'de'ti kadi Jan in njekeltakita Luwə'ti ki rɔta'ti.

³³ Be ə təli eli Jeju eyina: «Ji gər el.» Ə Jeju təl ilə'de'ti ene: «Re in be ə, m'in kaa m'a m'el'se tɔgi ki m'nji m'ra'n nya'gi kin el tɔ.»

12

*Kujita dɔ nje ra kulə ndɔɔ nju'ti ki nje memajel
(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)*

¹ Go'ti Jeju ilə rɔ'ne el'de ta ki kujita ene: «Dingəm kare uwə ndɔɔ nju, ningə ində singə gugi'n gidə gugi. Ur bə kadi to mborei nju'ti, ningə ra ngonn kəy ngəmlɔ səm'ti. Ningə dɔ'i tanan'ti ki de'gi ki nje ra kulə nju, kadi to rai kulə adi'ə, ə kagilo'ə'ti ningə a kanyi nan nya'a, ningə ɔti aw.

² Loki kagilo kujə kandi nju asi ningə, ulə bər lə'ne kare kadi aw taa kandi nya ndɔɔ nju kakin, ki in yan'ne ji nje ra kulə nju'ti adi'ne.

³ Nan loki bər aw ningə, nje ra kulə'gi uwəi'ə tindəi'ə ngayn, ə tuwəi'ə adi təl ki ji'ne kare.

⁴ Njendɔɔ təl ulə bər ki rangi bay. In kaa, tindəi dɔ'a mbuki mbuki ge, taji'ə ge tɔ.

⁵ Be kaa dingəm kakin təl ulə bər ki rangi bay. Bər kin uwəi'ə toli'ə, ta nje ki go'ə'ti kaa, tindəi ki madi, ə toli nje ki nungi tɔ.

⁶ Lo kin'ti, ngonn'o ki dingəm ki ndig'ə ngayn, in par ə nanyi ki kar'ne ba ji'ə'ti. Un'ə ulə to dɔboy de rɔ'de'ti, ningə mərta me'ne'ti ene: “In kin in ngonn'm, adi a boli gidə.”

7 Nan nje ra kulə nju kakin elinan dann'de'ti eyina: "Darə'a inbe kam ə a in nje nya nduwə, ə adi ji tɔli'ə, ningə ndɔɔ nju a təl nya lə'je."

8 In be ə, uwəi ngonn kakin tɔli'ə, iləi ninn'ə gidi ndɔɔ'ti taga.

9 Lo'ti kin Jeju dəji'de ene: Dingəm ki in nje ndɔɔ nju kin a ra bann wa? A re kadi toko nje ra kulə kin kə ə a ində nje ki rangi ta ndɔɔ nju'ti.

10 Ndɔ kare in tudəi ta kin me makitu'ti lə Luwə oyi el wa?

"Mbal ki njera kəy'gi mbəti'ə,
In ə təl mbal ki in tɔgi kəy.

11 In kin in kuləra Burəbe.

In nyakɔji ki əti bol ə to takum'je'ti kin*."»

12 Lo kin'ti kibo'gi ki dɔ Juwipi'gi'ti sangi row kadi n'uwəi Jeju, tadɔ gəri maji kadi kujita ki Jeju el kin ɔji dɔ'de, nan boli bulə de'gi, adi inyəi'ə ə ɔti awi lo lə'de.

Ta dɔ kugə lambo ngar kibo Sejar'ti

(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

13 Kibo ki dɔ Juwipi'gi'ti uləi Parisi'gi madi ki de'gi ki kuti'ti lə Erodi'ti rɔ Jeju'ti kadi to n'iyəi kulə n'uwəi'ə'n'ə ki ta ki ta'a'ti.

14 Rei eli'ə eyina: «Njendo, ji gər kadi in nje kelta ki rɔta'ti, ta in bol kum'de el num, in bol k'in kibo eke kəti bol lə de'gi el, in njendo de'gi row lə Luwə kigo'ə ki rɔta'ti. Ə el'je adi j'oo: In gorow'ə'ti eke in gorow'ə'ti el kadi de ugə lambo nje konbe kibo Sejar wa? Kadi j'ugəi lambo eke j'ugəi el wa?»

15 Nan Jeju gər kadi in de'gi ki nje kelta ndar ta'de'ti ne, ki me'de'ti in dangi, adi el'de ene:

* 12:11 12.11 Pa'gi 118.22-23

«Tado ri ə iyəi kulə kadi uwəi'm'in wa? Rei ki silə kare adi'm'in m'oo.»

¹⁶ Rei ki silə kare adi'ə, ningə dəji'de ene: «Do nan ə indəi, ə tə nan tə ə ndangi silə'ti kin wa?» Eli eyina: «In ngar Sejar.»

¹⁷ Jeju təl el'de ene: «Nya lə Sejar ə adi Sejar, nya lə Luwə ə adi Luwə tə.» Ta ki Jeju el'de əti'de bol ki dum.

*Ta do kində taa'ti lə njekoy'gi
(Mat 22.23-33; Luk 20.27-38)*

¹⁸ *Sadusi'gi ki oyi kadi njekoy'gi a indəi taa lo koy'ti el, ki mad'i'gi dann'de'ti rei rə Jeju'ti dəji'ə eyina:

¹⁹ «Njendo, Moji ndangi ndu kin me makitu'ti adi'je ene: "Re de madi, ngonkon'a taa dene, ə ngonkon'a kakin oji ngon ki dene kakin el bay ə oy ningə, kadi taa dene nduwə kin oji'n ngann'gi kadi tei tor ngonkon'a'ti†."»

²⁰ Ki ojido ta kin, ngannkon nan'gi in siri, ki dokete ta dene, ningə oji'n ngon el bay ə oy.

²¹ Ki nja joo re ta dene nduwə kakin, ningə oji si'ə ngon el bay ə re oy kaa bay. Ki nja mutə re ə kah'a'ti inbe kakin bay.

²² Adi ngannkon'a'gi ki siri kin, taai dene ki kare kin pəti tigə, kaa de kare ki dann'de'ti ki oji si'ə ngon bay ta oy goto. Go'de'ti pəti, darə dene inbe re oy tə.

²³ Eke ndə ki njekoy'gi a indəi taa lo koy'ti, nan dann'de'ti ə a in ngaw dene kin wa? Tado in siri pəti taai dene kin ne'de'ti.»

† 12:19 12:19 Jan 38.8; Ndukun 25.5-10

24 Jeju el'de ene: «In de'gi ki indəmi row, tado in gəri Makitu læ Luwə el taa in gəri tɔgi læ Luwə el tɔ.

25 Ndo ki njekoy'gi a indəi taa lo koy'ti, dingəm'gi ki dene'gi a taai nan el nga. Pəti a toi to malayka'gi be me dɔran'ti.

26 Ta ki ɔjido kində ki njekoy'gi a indəi taa lo koy'ti, ke in tudəi ta me makitu'ti læ Moji kin el wa? Ki ɔjido por ki on me ngan'ti, ə in ki kelta'a me makitu'ti læ Moji kin el wa? Kagilo'ə'ti kin, Luwə el Moji ene: "M'in Luwə læ *Abiraham, læ *Isaki, ki læ Jakobi‡."

27 Luwə in Luwə læ de'gi ki nje kisi kumngayira, um in Luwə læ njekoy'gi el. Indəmi row ndəm ki uri mu sulə.»

Ndukun ki utə ndukun'gi

(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28, 20.39-40)

28 Njendo ndukun kare ki oo ndu'de lo manjinan ta'ti, loki oo adi Jeju ilə ta Sadusi'gi'ti maji ngayn, ɔti aw rɔ Jeju'ti dəj'ə ene: «Dann mbərkikində'gi'ti pəti, in ki ra ə in do madi'ne'gi'ti wa?»

29 Jeju el'ə ene: «Ndukun ki dɔkete ki utə ndukun'gi pəti ə to kin: "Oo *Isirayel! Burəbe Luwə læ'je in Burəbe ki in kar'ne ba.

30 A in ndigi Burəbe Luwə læ'i ki ngarme'i ba pəti, ki ndil'i ba pəti, ki mərta læ'i ba pəti, taa ki tɔgi ba pəti tɔ§."

‡ 12:26 12.26 Tekitaga 3.2,6 De'gi ki mutə kin oyi kete non Moji'ti. Toki Luwə ene n'in Luwə læ'de ə, sii kumngayira dɔran'ti non.

§ 12:30 12.30 Ndukun 6.4-5

³¹ Ningə mbərkikində ki nja joo ə to kin: “A ndigi de mad’i to darə’i inbe be to.” *Ndukun ki rangi ki utə mbərkikində’gi ki joo kin goto*.”

³² Njendo ndukun’gi lə Luwə el Jeju ene: «Maji ngayn Njendo! ta ki el in ta ki rəta’ti: Burəbe Luwə lə’je in kar’ne ba par ə in Luwə, Luwə ki rangi goto.

³³ Ningə, kadi de ndig’ə ki ngarme’ne ba pəti, ki mərta lə’ne ba pəti, taa ki təgi’ne ba pəti, ə kadi de ndigi de madi’ne to darə’ne inbe be to. In kin in soti ngayn utə kujənyamosi kadikare’gi ki on row raki num kujənyamosi kadikare’gi pəti ki kadi Luwə.»

³⁴ Loki Jeju oo kadi njendangi makitu kin ilə ta’ti ki kumkədi, ningə el’ə ene: «in sanyi el ki Konbe lə Luwə.» Go ta’gi’ti kin, de ki rangi kare ki oji me’ne’ti kadi n’dəji ta Jeju bay goto nga.

Kirisiti ki Dabidi
(*Mat 22.41-46; Luk 20.41-44*)

³⁵ Loki Jeju isi ndo de’gi nya me Kəy’ti lə Luwə, dəji’de ta ene: «Ra bann be ə njendo ndukun’gi lə Luwə eli eyina Kirisiti, De ki Luwə mbət’ə in ngonnkaw Dabidi wa?

³⁶ Dabidi inbe ki do’ne, loki Ndil Luwə ra kulə me’ə’ti, el ene:

“Burəbe Luwə el Burəbe lə’m ene:

◁In re isi dojikol’m’ti ne,

Biti kadi m’təl njeban’gi lə’i nyakində nja’i’ti»
ginn təg’i’ti†.”

³⁷ «Dabidi inbe ki do’ne bar’a Burəbe, nga ki gorow ki bann taa Kirisiti De ki Luwə mbət’ə in

* 12:31 12.31 Lebitiki 19.18 † 12:36 12.36 Pa’gi 110.1

ngonnkaw Dabidi wa‡?» Bulə de'gi ngayn oyi ta lə Jeju ki ronel.

*Jeju gangi ta do njendo ndukun'gi'ti lə Luwə
(Mat 23.1-12; Luk 20.45-47)*

³⁸ Me nyando'ti lə Jeju ki isi ndo bulə de'gi, el'de ene: «Indəi kumkədi do rə'se'ti ki rə njendo ndukun'gi'ti. In de'gi ki gei njiyə ki ku ngal, taa gei kadi de'gi rai'de lapiya ki buki nan'ti lo kingənan'gi'ti lə bulə de'gi tə.

³⁹ Me kəykawnan'ti lə Juwipi'gi, eke lo nyakuso'ti, a gei lo kisi kibo, kete non de'gi'ti.

⁴⁰ Taai nyamaji'gi lə njengawkoy'gi pəti pəti ji'de'ti, ningə ədi kum de'gi ki kelta ki Luwə ki ginn'ə gangi el, kadi de'gi oyi'de toki n'in de'gi ki maji. Go kulə ra'de'gi'ti ki be kin, Luwə a gangi'n ta ki ngan ngayn do'de'ti utə ndəgi de'gi.»

*Kadikare lə njengawkoy ki njendoo
(Luk 21.1-4)*

⁴¹ Jeju isi səw non lo kilə kadikare, isi oo kilə ki de'gi isi iləi kadikare. Njenyakingə'gi ngayn adi nar ngayn ngayn.

⁴² Ningə njengawkoy ki njendoo kare re ki ngann silə joo, to nya ki te nya el ilə tə.

⁴³ Adi Jeju bar njendo'gi lə'ne el'de ene: «M'el'se toki rəta'ti, njengawkoy ki njendoo kam re ilə kadikare utə ndəgi de'gi pəti.

⁴⁴ Tado ndəgi de'gi pəti adi bunə nar'gi lə'de, nan njengawkoy kin me ndoo'ti li'ə adi nyakingə

‡ 12:37 12.35, 36, 37 Ngonnkaw Dabidi, kor me'ə nan de ki ginn koji'ti lə Dabidi (10.47, 11.10).

ki me kəy'ti lə'ne ba pəti. In ə, bay nya ki nanyi ji'ə'ti kadi ra'n ki rə'ne ə un pəti adi kin.»

13

Jeju elta lə kəykawnan ki a tuji kə
(Mat 24.1-3; Luk 21.5-7)

¹ Loki Jeju isi te me Kəy'ti lə Luwə ki taga, njendo li'ə kare el'ə ene: «Njendo, oo mbal'gi ki rai kəy, ki kəy'gi ki boi boi ki əti bol ki dum kam!»

² Jeju təl el'ə ene: «Oo kəy'gi ki boi boi kam maji, mbal kare ki a nanyi kadi isi də mad'a'ti goto; a budi'de mur mur nanga.»

Nya'gi ki a rai nya kete non dəboy ndə'ti
(Mat 24.3-13; Luk 21.7-19)

³ Go'ti, loki Jeju aw isi də mbal kagi buni'gi'ti, sow də *Kəy lə Luwə. Piyər num, Jaki num, Jan num, Andire num, dəji'ə ta loki in si'ə ki kar'de eyina:

⁴ «El'je adi joo, dəkagilo ki ra'ti ə nya'gi kin a rai nya wa? Ə nyakəji ki bann ə a təji kadi ji gəri'n toki nya'gi kin pəti a indəi ngang'i'de wa?»

⁵ Lo kin'ti Jeju ilə rə'ne el'de ene: «Indəi kumkədi də rə'se'ti, adi de ədi'se el.

⁶ De'gi ngayn a rei ki tə'm, a eli eyina: “M'in ə m'in Kirisiti”, ningə a buki de'gi ngayn mu tə.

⁷ Loki a oyi kah rə'gi ki in sese ndəkba ki poy rə'gi ki in sanyi, adi bol ra'se el. Kadi nya'gi kin a rei, nan a in dəboy ndə el bay.

⁸ Ginn be madi a aw rə də ginn be madi'ne'ti, konbe madi a aw rə də konbe madi'ne'ti. Dəngi a yəki ki lo lo, ta bo a on ki lo pəti tə,

nan nya'gi kin a toi to lo kulə ngirə to ndo ki a ra dene be.

⁹ Ningə ki oji do'se inbe'gi, maji kadi sii do nja'se'ti maji, tado de'gi a awi sese lo gangi ta'gi'ti, a tindəi'se ginn kəykawnan'ti lə Juwipi'gi. A awi sese kadi rai non nje konbe'gi'ti, ki non ngar'gi'ti ki boi tado lə'm. Lokin'ti a in tarow ki te kadi a ingəi mannaji ki do'm'ti ki ro'se'ti.

¹⁰ Nga ningə, nya ki dokete, maji kadi Poyta ki maji osi mbi de'gi'ti ki donangi'ti ne pəti.

¹¹ Loki a uwəi'se kadi a awi sese lo gangi ta'ti, ononyi'se kadi me'se bol, kene ke ta ri ə a eli non njegangita'gi'ti wa? Ta inbe ki Luwə a ində ta'se'ti low'ə'ti non kin ə eli'de par. Tado ingi ə a elita el, nan in Ndil Luwə ə a ində ta'se'ti kadi eli.

¹² Ngannkon nan'gi a uni do nan awi lo təl nan'ti, baw ngonn a aw ki ngonn kadi toli'ə ko, ningə ngann'gi a osi ta nje koji'de'gi, ə a uni do'de awi se'de kadi toli'de to.

¹³ De'gi pəti a osi'se ta tado lə'm, nan de ki uwə togi'ne ba biti doboy'ti a ingə kaji.

*Kon kibo ngayn ki a re
(Mat 24.15-25; Luk 21.20-24)*

¹⁴ «A oyi de ki Njeranyakow Njetuji lo, ki a in lo'ti ki maji kadi in'ti el*. Maji kadi de ki nje tudə nya'gi kin gər ginn'ə maji. Ningə nje ki sii Jude'ti a anyinan ki do mbal'gi'ti†.

* **13:14 13.14** Lo ki maji kadi in'ti el: In Kəy lə Luwə. † **13:14 13.14** Daniyel 9.27, 11.31, 12.11

15 Ndo'a'ti kin de ki isi do key'ti a ur nanga kadi aw me key'ti un nya madi te'n el‡.

16 De ki a in me ndoo'ti a asi kadi tel re be un ku ro'ne el.

17 Kumtondoo ki gara goto a in la dene'gi ki nje sam ki nje kadi mba ngann'gi ili ndo'a'ti non kin.

18 Elita ki Luwə kadi nya kin ra nya bar'a el.

19 Tado dokagilo'ə'ti kin, kon ki de'gi a ingəi, in kon ki de oo nja kare el bay. Lo kulə ngirə donangi'ti ki Luwə ində'n nya'gi kin, biti bone de oo ko kon kin nja kare el. Taa de a oo ko kon kin gogi el ratata to.

20 Re Burəbe uwə ta ndo'gi kin gangi el ə, de kare ki a isi ki do'ne ta goto. Nan ndigi be kadi n'uwə ta ndo'gi kin gangi tado de'gi ki inbe mbəti'de.

21 Nga ningə, re de el'se ene: "Oyi, Kirisiti De ki Luwə mbət'ə ə in yo am eke in ne am", ə ononyi'se kun me'se kad'a rəta.

22 Tado de'gi ki bari ro'de toki n'in kirisiti'gi be ki nje ki bari ro'de to njekeltakita Luwə'ti nan ingi el a rei non to rai nya'gi ki əti bol bol, ki nyakoji'gi ki kadi n'buksi de'gi mu'ti. A sangi kadi to nje ki Luwə mbəti'de inbe kin kaa n'buksi'de mu bay, re ingəi row ra'a.

23 In be ə, kadi, in sii do nja'se'ti. M'el'se nya'gi kin pəti kadi gəri kete taa.

*Ndo re Ngonn de
(Mat 24.29-31; Luk 21.25-28)*

‡ 13:15 13.15 Dənangi Palesitinn'ti, de'gi rai key adi do'a ta lay, ningə do'a ki ta ki lay kakin ə in lo kisi kəkon. Oyi 2.4.

²⁴ «Ningə, dəkagilo'ə'ti kakin, go nya kumton-doo'gi'ti kin, kadi a te kum'ne el, nanyi a nda el.

²⁵ Mee'gi a in dōran'ti tosi ki nanga, ningə togi'gi ki me dōran'ti a yəki.

²⁶ Lo kin'ti anyi de'gi a oyi m'in Ngonn de m'a m're me kilndi'ti. M'a m're ki togi pəti, me kunji'ti ki əti bol.

²⁷ M'a m'ulə malayka'gi lə'm kadi to dō kum dōnangi'ti ki sō, a kawı nje ki mbəti'de ki nan'ti. A kawı'de in ngangi dōnangi'ti ki kare tei in ki nungi'ti.

*Nyando ki əjido kagi mbaykote
(Mat 24.32-36; Luk 21.29-33)*

²⁸ «Maji kadi in gəri nyando ki dō kagi mbaykote'ti kin. Loki baji'ə'gi indəi rungırunı, ə mbi'ə iti kin ningə, in gəri kadi nanyi bar in ndəkba nga.

²⁹ Be tō ə, loki oyi nya'gi kin pəti rai nya ningə, maji kadi in gəri toki Ngonn de in ta kəy'ti, ndəkba kadi re rō'se'ti.

³⁰ Ningə toki rōta'ti, adi m'el'se, de'gi ki sii ki dō'de taa ne kin a oyi tigə el bay ə nya'gi kin pəti a rai nya.

³¹ Dōran ki dōnangi a gotoi ndō madi, nan ta'gi lə'm a toi lo to'de'ti ba bitı ki non'ti.

*Luwə ki kar'ne ba ə gər ndo ki dōboy'ti
(Mat 24.42, 25.13-15; Luk 12.36-38, 19.12-13)*

³² «De kare ki gər ndō eke dō kadi ki nya'gi kin a rai nya'ti goto: *Malayka'gi ki dōran'ti el num, Ngonn lə Luwə inbe el num, nan Luwə ki Baw ki kar'ne ba par ə gər.

³³ Maji kadi oyi go rɔ'se, sii do nja'se'ti, tado in gəri do kad'a kin el.

³⁴ A to to ta læ dingəm kare ki inyə me kəy læ'ne ə aw mbah kin be. Kete bay ta kadi aw, adi tɔgi kulə'gi ki me kəy'ti ji njekuləbər'gi'ti læ'ne. Adi nan nan kulə ki sow do'a kadi ra, ningə ndəji njengəm takəy kadi isi do nja'ne'ti.

³⁵ Ə maji kadi sii do nja'se'ti, tado in gəri do kadi ki be nje kəy a təl'n el. A təl lo sɔl'ɔ, eke danlo'ti, eke ndu non kunjə'ti, eke ki sin kaa, in gəri el.

³⁶ Re te pati ningə, kadi ingəi do bi'ti el.

³⁷ Ta ki m'el'se kin, in de'gi pəti ə m'el'de: Sii do nja'se'ti.»

14

Ta kɔji ki do tɔl Jeju'ti

(Mat 26.1-5; Luk 22.1-2; Jan 11.47,49,53)

¹ Nanyi ndo joo kete kadi ndo ra nanyi Paki ki nanyi mapa ki hum ɔd'ɔ el asi. Kibo'gi læ njekujənyamosi kadikare'gi, ki njendo ndukun'gi læ Luwə, sangi row kadi n'uwəi Jeju gidi kuwə n'toli'ə.

² Be'ə, elinan eyina: «Adi j'uwəi'ə ndo ra nanyi'ti el nan de'gi a indəi ki wongi.»

Dene madi ur hu ki əti maji do Jeju'ti

(Mat 26.6-13; Jan 12.1-8; Luk 7.36-38)

³ Jeju in me be'ti ki Betani, me kəy'ti læ Simon ki njebanji. Loki Jeju isi so nya, dene madi re ki ku mbal ki bari'ə albatir ki hu ki əti maji in me'ti. Hu kin gat'a in ngayn, rai ki mann kagi ki

bari'ə «nar» inbe dɔrɔ'a. Dene tɔ ku hu, ningə tətɪ hu kakin dɔ Jeju'ti.

⁴ De'gi madi dann nje ki in low'ə'ti non, rɔ'de nəl'de el adi elinan dann'de'ti eyina: «Tuji hu kin kɔ be ginn'ə in ri wa?

⁵ Asi kadi de taa'n nar ki asi silə bu mutə*, ə ra'n ki njendoo'gi!» To rɔ'de adi elita dene kakin ngayn.

⁶ Nan Jeju el'de ene: «Inyəi dene kin keke. Tado ri ə isi njuwəi'ə wa? Nya ki ra dɔ'm'ti in kulə ki maji.»

⁷ Njendoo'gi a in sese ki ndo'gi pəti, adi ndo ki me'se ndigi par ə a rai se'de, nan m'in, m'a m'in sese ki ndo'gi pəti el.

⁸ Dene kin ra nya ki asi go tɔgi'ne: ɔy hu rɔ'm'ti kete nginən ninn'm ki a aw badi'ti.

⁹ Ningə adi m'el'se ta ki rɔta'ti: lo'gi pəti dɔnangi'ti ne ki de'gi a iləi mbər Poyta ki maji səm'ti, a ɔri poy nya ki dene ra kin, kadi me'de olon dɔ'a'ti.

Judası un dɔ Jeju
(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Judası Isikariyoti ki in ki kare mbunə njendo'gi'ti lə Jeju ki dɔgi gidə in joo, aw ində ta'ne nan'ti ki kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi kadi ulən Jeju ji'de'ti.

¹¹ Loki kibo'gi oyi ta ki ta Judası'ti, rɔ'de nəl'de ngayn adi uni ndu'de kadi n'adi'ə nar. Low'ə'ti non, Judası sangi row ki kadi ulən Jeju ji'de'ti.

* **14:5 14.5** Silə kare, dɔkagilo'ti lə Jeju, in nar ki lo ra kulə'ti ndo kare. Adi silə bu mutə in nar ki lo ra kulə'ti ndo bu mutə.

*Jeju sɔ nya Paki ki njendo'gi lə'ne
(Mat 26.17-19; Luk 22.7-13)*

¹² Ndo ki dokete lə ra nanyi kuso mapa ki hum ɔd'ɔ el, adi in ndo tɔl ngann bati'gi tado nyakuso Paki, njendo'gi lə Jeju dəji'ə eyina: «Lo ki ra be ə ndigi kadi j'aw ji ra nyakuso Paki səm'ti kadi sɔ wa?»

¹³ Ningə Jeju ulə njendo'gi lə'ne joo, el'de ene: «Ai me bebo'ti kam, a tɔri tanan'ti ki dingəm kare ki oti mann me mbu ndar'ti do'ne'ti, ningə uni go'ə.

¹⁴ Me kəy ki ur'ti ə eli nje kəy kin eyina: “Njendo ene: Kəy ki ra ə kadi m're m'njo nya Paki'ti ki njendo'gi lə'm wa?”

¹⁵ A oji'se me kəy ki boi. Me kəy kin to taa, in ki ra go'ə ə binəm, ki nya'gi ki me'ti pəti. Lo kin ə a rai nyakuso Paki səm'ti kadi j'usoi.

¹⁶ Njendo'gi indəi, awi me bebo'ti kakin, ningə, ingəi nya'gi pəti asi nan toki Jeju eli'n'de, adi rai nyakuso Paki indəi do'a dana.»

*Njendo kare ki a un do Jeju
(Mat 26.20-25; Luk 22.14; Jan 13.21-30)*

¹⁷ Loki kadi ur, Jeju re ki njendo'gi lə'ne ki dogi gidə in joo.

¹⁸ Loki sii ta nyakuso'ti, Jeju el'de ene: «M'el'se toki rɔta'ti: de kare dann'se'ti ki isi sɔ səm nya, a ulə'm ji de'gi'ti.»

¹⁹ Me njendo'gi ulə ngirə tuji, adi dəji ta Jeju kare kare eyina: «In m'in be?»

²⁰ Jeju el'de ene: «In de kare dann'se'ti in ki dogi gidə in joo inbe kin. In ki ulə ji'ne səm nan'ti me ngo kuso nya'ti.»

²¹ Tado Ngonn de a oy toki ndangi me makitu'ti læ Luwə oji do'a†, nan kumtondoo in læ de ki a ulə Ngonn de ji de'gi'ti. De'ə kin, re oji'ə el kaa in soti.

Nyakuso ki ar njay læ Burəbe

(Mat 26.26-30; Luk 22.14-20; 1Ko 11.23-25)

²² Loki sii ta nyakuso'ti, Jeju un mapa, njangi do'a, ningə uwə təti nan'ti, adi njendo'gi, ningə el'de ene: «taai, in kin in daro'm.»

²³ Go mapa'ti, Jeju un kəpi yiwi kandi nju, ra oyo do'ti, ningə təl'n adi njendo'gi anyinan pəti dann'de'ti.

²⁴ Jeju el'de ene: «In kin in mosi'm, mosi Kunmindı ki sigi ki a anyi tado bulə de'gi.

²⁵ Ningə m'el'se toki rəta'ti, m'a m'anyi yiwi kandi nju ki rangi el, biti kadi m'a m'anyi ki sigi me Konbe læ Luwə.»

²⁶ Osi pa kulə toji do Luwə'ti, ningə tei awi do mbal kagi Buni'gi'ti.

Jeju el toki Piyər a manji ta gər'ne

(Mat 26.31-35; Luk 22.31-34; Jan 13.36-38)

²⁷ Jeju el njendo'gi lə'ne ene: «Ingi a mbəti m'in pəti, tado ndangi me makitu'ti læ Luwə eyina: “M'a m'tol njekul bati'gi, ningə bati'gi a sananyinan ki lo lo‡.”

²⁸ Nan loki m'a m'ində lo koy'ti, m'a m'aw kete non'se'ti, to nginə'se Galile'ti.»

²⁹ Piyər el Jeju ene: «Re de'gi pəti inyəi nu kə kaa, m'in m'a m'inyə'i kə el.»

† 14:21 14.21 Pa'gi 22.2; Ejay 53 ‡ 14:27 14.27 Jakari 13.7

³⁰ Jeju təl el'ə ene: «Toki rɔta'ti, adi m'el'i, in, ɓone, me kondɔ'ti inbe kin, kunə kunjə a non nja joo el ɓay ə a manji ta nja mutə ene in gəri'm el.»

³¹ Nan Piyər ra dɔ ndu'ne'ti ene: «Re in koy kaa m'a m'oy sə'i, um m'a manji ta gəri el bitɪ.» Ningə ndəgi njendo'gi pəti eli ko ta inbe ki Piyər el kakin tɔ.

*Jeju elta ki Luwə Getisemane'ti
(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)*

³² Go'ti, Jeju in ki njendo'gi lə'ne ɔti rei lo'ti madi ki tɔ'a nan Getisemane. Jeju el'de ene: «Sii lo kin'ti ne be in nginəi m'in, dɔkagilo'ti ki m'a m'elta ki Luwə.»

³³ Jeju adi Piyər num, Jaki num, Jan num awi si'ə. Lo kin'ti, dadi ki ɓol ki metuji kibo ulə ngirə ra Jeju.

³⁴ Adi Jeju el'de ene: «Me'm rosi ki metuji ki asi koy, sii ne be, sii kum ba um, in toi ɓi el.»

³⁵ Jeju ɔti ki kete nden, ningə osi ki takum'ne nanga, dəji Luwə kadi re, to lo ra'ti ə, ɔsi dɔ kadi kon kin ngərəngi rɔ'ne'ti.

³⁶ Jeju ene: «Aba! Bai, nya ki dum tɔgi goto, ə ɔsi kɔpi kon kin ngərəngi kɔ rɔ'm'ti, nan k'in ə kadi in kigo ndigi'ti lə'm el, nan kigo ndigi'ti lə'i yo taa.»

³⁷ Jeju təl re rɔ njendo'gi'ti ki mutə, ningə ingə'de, isi toi ɓi, adi el Piyər ene: «Simon, isi to ɓi inbe bitɪ wa? Asi kadi isi kum dɔ kadi'ti ki kare be el bitɪ wa?»

³⁸ Sii dɔ nja'se'ti ba, elita ki Luwə, kadi osi me nyanan'ti el. Ndil de ki me'ə'ti ge ra nya ki maji, nan darɔ in ki ton.»

³⁹ Təl ɔr rɔ'ne se'de ki rangi ɓay, elta ki Luwə, un go mindi'ne ki kete inbe kakin ɓay.

⁴⁰ Loki təl re rɔ'de'ti ningə, ingə'de isi toi bi ɓay. Kum'de ɔy diriri, lo ta ki kadi eli'ə kaa gəri el.

⁴¹ Jeju təl aw, re ki nja mutə, el'de ene: «In toi ta biti ne, isi ɔri kon ɓay wa? Asi be nga! Dɔkagilo re. Ngosine a uləi m'in Ngonn de ji njeramajel'gi'ti nga.

⁴² Indəi taa adi j'awi, njekulə'm ji'de'ti ə a re am!»

Judası ulə Jeju ji de'gi'ti

(Mat 26.47-56; Luk 22.47-53; Jan 18.3-12)

⁴³ Lowə ti non loki ta nanyi ki ta Jeju'ti ba ɓay ningə, Judası, ki in ki kare dann njendo'gi'ti ki dɔgi gidə in joo ə isi re. Re ki kuti de'gi ngayn go'ne'ti. De'gi ki njekuwa kiyəɔ'gi ge, njekuwa gɔl'gi ji'de'ti ge. Bulə de'gi kin, in kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi, ki njendo ndukun'gi lə Luwə, ki ngatɔgi'gi, ə uləi'de.

⁴⁴ Judası ki njekundo Jeju, elinan se'de nya ki n'a n'ra kadi to gəri Jeju ene: «De ki m'a m'ində ta'm kɔt'ɔ kin ə, in darɔ'a inbe, ənn ə, uwəi'ə səm, indəi kum'se go'ə'ti maji ai si'ə!»

⁴⁵ In be ə, te inbe ki Judası te par ə, ɔti re rɔ Jeju'ti el'ə ene: «Njendo de'gi!» Ningə, ində ta'ne kɔt'ɔ'ti.

⁴⁶ Nje ki nungi indəi ji'de dɔ Jeju'ti uwəi'ə.

⁴⁷ Loki uwəi'ə, ki kare dann nje ki in si'ə nan'ti, ɔr kiyəɔ lə'ne tugə'n mbi paja lə kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi, batı gangi.

⁴⁸ Jeju un ta el'de ene: «To to nya ki m'in kaya de ə, in rei ki kiyəro'gi ki gəl'gi ta kadi uwəi m'in be?

⁴⁹ Ndo'gi pəti, m'in sese nan'ti nati Kəy'ti lə Luwə, m'ndo de'gi nya, kaa, uwəi m'in el, nan in kin to be bone kadi ta'gi ki ndangi me makitu'ti lə Luwə tōli ta'de.»

⁵⁰ Lo kin'ti, njendo'gi li'ə pəti anyinan ə inyəi'ə.

⁵¹ Ngonn ki basa kare, ki dolo rə'ne ki ta ku inbe par, un go Jeju. De'gi uwəi ngonn ki basa kakin,

⁵² nan, inyə ta ku ki dolo'n rə'ne kakin ji'de'ti, ə anyi ki rə'ne kare aw.

Jeju ra non njegangita'gi'ti lə Juwipi'gi

(Mat 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; Jan 18.12-18)

⁵³ Nje kuwə Jeju, awi si'ə non kibo'ti lə njekujənyamosi kadikare'gi. In lo kin ə kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi ki ngatōgi'gi ki njendo ndukun'gi lə Luwə, pəti kawinan'ti.

⁵⁴ Piyər ra njiyə go'de'ti sanyi, nden nden, re ur go'de'ti, nati lo'ti lə kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi kakin. Re isi nan'ti ki paja'gi ta por'ti, isi nduwi.

⁵⁵ Kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi ki nje gangi ta'gi lə Juwipi'gi, ba pəti, sangi row tēti ta madi kadi n'gangi ta koy dō Jeju'ti, nan ingəi el.

⁵⁶ De'gi ngayn tēti ta ki ngom dō'a'ti, nan ta ki tēti'gi lə'de aw go nan'ti el.

⁵⁷ Nje ki nagi indəi rai taa, taa tēti ta ki ngom dō'a'ti eyina:

58 «J'oo ta'a'ti ene: "M'a m'tuji Køy læ Luwə ki de'gi rai ki ji'de kam kɔ, ningə me ndo'ti ki mutə, m'a m'ra in ki rangi ki de ra ki ji'ne el."»

59 Do ta'ti inbe kin kaa, ndu nje tətə ta'gi osi go nan'ti el.

60 Ə kibo læ njekujənyamosi kadikare'gi ində taa dann de'gi'ti ki kawinan, dəji Jeju ene: «A elta madi do ta'gi'ti ki de'gi ra eli do'i'ti kam el wa?»

61 Nan Jeju ra ta'ne mbo, te ta'ne ilə'de'ti el. *Kibo læ njekujənyamosi kadikare'gi dəji Jeju ta ki rangi bay ene: «In, ə in Kirisiti De ki Luwə mbət'ə, ki in Ngonn læ Luwə ki de'gi isi uləi toji do'a'ti kin wa?»

62 Ə Jeju el'ə ene: «In m'inbe, ningə a oyi m'in Ngonn de m'nji dojikəl Luwə'ti ki nje togi, a oyi m'in m'ində dɔran'ti m're me kilndi'ti.»

63 Kibo læ njekujənyamosi kadikare'gi til ku'gi ki rɔ'ne'ti, ə el ene: «In kin, ji sangi kadi de madi ki rangi elta do'a'ti bay wa?»

64 Inbe'gi oyi ndu'ə ki el'n ta ki mal do Luwə ki mbi'se ne. Ta ri ə in məri do'a'ti wa?» Ə de'gi pətə ki in low'ə'ti kin gangi ta do Jeju'ti, kadi in de ki sɔw do koy.

65 Nje ki nan'gi, uləi ginn tuw mannta'de do'a'ti, ndəmi takum'ə, ningə biri ji'de osi'ə'n'ə, ə eli'ə eyina: «in ra rɔ'i to njekeltakita Luwə'ti be ə oji'je de ki osi adi j'oo!» Low'ə'ti non, paja'gi uwəi Jeju, agi ki rɔ'a'ti tindəi kɔt'ɔ.

Piyər maji ta gər Jeju

(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Jan 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Loki Piyər in tambalo'ti, nanga ne bay, dene kare ki dann dene'gi'ti ki nje ra kulə'gi'ti me kəy'ti lə kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi in non re.

⁶⁷ Oo Piyər isi nduw por ningə, ində manj'a ba, ə el'ə ene: «In kaa, in ki Jeju ki Najareti'ti to el wa?»

⁶⁸ Nan Piyər el'ə ene: «Jagi m'gər'ə el, ta m'gər me ta lə'i inbe ki ra el kam el to.» Go'ti Piyər ətə aw ra ta ndogi'ti, ningə kunə kunjə non.

⁶⁹ Dene kakin ilə kum'ne oo'n Piyər, ningə təl re do ta'ti kakin bay, el de'gi ki rai se'de non ene: «Dingəm kam in ki kare dann de'gi'ti li'ə to.»

⁷⁰ Piyər təl manji nja kare bay, ene n'gər'ə el. Ningə njaba go'ti, ə de'gi ki rai se'de non, rei eli Piyər bay eyina: «Toki rəta'ti, in kaa, in ki kare dann de'gi'ti li'ə to, tado in de ki Galile'ti.»

⁷¹ Ə lo kin'ti Piyər iw rə'ne ki ta ki ngan ngayn ene: «Kadi Luwə ra sə'm nya ki ngan, re m'elta ki ngom. M'gər dingəm ki a elita li'ə kam el.»

⁷² Ningə tanan'ti non, ki nja joo, kunə kunjə non. Nga ningə, me Piyər olo do ta'ti ki Jeju el'ə ene: «Kete taa kadi kunə kunjə non ki nja joo a manji ta ki nja mutə ene gəri'm el,» adi Piyər non ki mann kum'ne.

15

Jeju ra non ngar Pilati'ti

(Mat 27.1-2, 11-14; Luk 23.1-5; Jan 18.28-38)

¹ Ki sin ba, kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi, ingəi nan ki ngatəgi'gi ki njendo ndukun'gi, ki nje gangi ta'gi lə Juwipi'gi ba

pəti, uni ndu'de ningə dɔi Jeju, awi si'ə uləi'ə ji Pilati'ti.

² Ə *Pilati dəji Jeju ene: «in ngar lə Juwipi'gi wa?» Jeju el'ə ene: «In ta ki te ta'i'ti.»

³ Kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi təti ta'gi ngayn dɔ Jeju'ti.

⁴ Ə, Pilati təl dəji Jeju ta ki rangi bay ene: «A elta madi el wa? oo ta'gi pəti ki de'gi a indəi dɔ'i'ti kam!»

⁵ Nan Jeju te ta'ne ilə'ti el, adi ndɔji Pilati ki dum.

Gangi ta koy dɔ Jeju'ti

(Mat 27.15-26; Luk 23.13-25; Jan 18.39-19.16)

⁶ Dɔ bal'gi pəti, lo ra nanyi Paki'ti, Pilati ɔr dangay kare ilə taa, adi in de ki bulə de'gi dəji'ə kadi ɔr'ɔ dangay'ti adi'de.

⁷ Dingəm kare ki bari'ə nan Barabasi in dangay'ti. Uwəi'de dangay'ti in ki madi'ne'gi ɔjido təl ki toli de, lo wongi'ti ki toji taga dɔ nje konbe'gi'ti.

⁸ Bulə de'gi awi rɔ Pilati'ti, ningə dəji'ə kadi ra nya ki isi ra kete kete kakin adi'de.

⁹ Nga a Pilati dəji'de ene: «Gəi kadi m'inyə ngar lə Juwipi'gi taa madi'se wa?»

¹⁰ Pilati dəji ta kin be, tadɔ gəri maji kadi in jangi ə ra kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi dɔ Jeju'ti ə uləi'ə ji'ne'ti.

¹¹ Nan kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi suləi bulə de'gi adi dəji Pilati kadi ɔr Barabasi yo adi'de um Jeju el.

¹² Pilati dəji'de bay ene: «In gei kadi m'ra ri ki in ki in bari'ə ngar lə Juwipi'gi wa?»

13 Ningə təli uləi bilə eyina: «In bər'ə kagidəsi'ti!»

14 Pilati dəji'de ene: «In ri ki majel ə ra wa?» Ningə uləi bilə ngayn bay eyina: «In bər'ə kagidəsi'ti!»

15 In be ə, kadi rə bulə de'gi nəl'n'de, Pilati ər Barabasi adi'de. Ningə go'ti, adi indəi Jeju ki ndəy hawlay, ə uləi'ə ji njerə'gi'ti kadi bəri'ə kagidəsi'ti.

Njerə'gi uwəi Jeju kogi
(Mat 27.27-31; Jan 19.2-3)

16 Njerə'gi əri Jeju awi si'ə me kəy'ti lə ngar Pilati, nati lo'ti ki bəri'ə nan piretuwar, me lo'ti lə Pilati inbe non, ə bəri ndəgi njerə'gi pəti adi'de rei.

17 Low'ə'ti non, uləi ku ki kər njir njir* rə Jeju'ti, ə oji jəgi konn uləi də'a'ti tə.

18 Ningə, iləi rə'de rai'ə lapiya eyina: «Lapiya ngar lə Juwipi'gi!»

19 Tindəi də'a ki kagi gakira, tuwi mann ta'de də'a'ti, ə əsi məkəsi'de nanga, eyina n'isi n'əsi də'de nanga non'a'ti.

20 Loki uwəi'ə kogi asi'de ningə, əri ku ki kər njir njir kakin rə'a'ti kə, ə təli uləi ku'gi li'ə inbe rə'a'ti gogi. Go'ti, tei awi si'ə taga kadi bəri'ə kagidəsi'ti.

De'gi bəri Jeju kagidəsi'ti
(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Jan 19.17-27)

* 15:17 15.17 Dəkagilo'ə'ti kin, ku ki kasi, sow də ngar'gi par ə kadi əy.

21 Dingəm kare ki Sirenn'ti, to'a nan Simon, in baw Alegijandir ki Rupusi, in mu, ningə njerō'gi uwəi'ə ki togi adi oti kagidəsi læ Jeju.

22 Awi ki Jeju lo madi'ti kare to non, bari eyina Golgota, kər me'ə nan: «Lo kado de.»

23 Adi'ə yiwi kandi nju ki buri nan'ti ki nya ki bari eyina mir†, kadi Jeju anyi, nan mbəti kanyi.

24 Go'ti, njerō'gi bəri Jeju kagidəsi'ti. Tugəi kiri mbara do ku'gi'ti li'ə, lowəi nan dann'de'ti‡.

25 In ki kadi ki jikara, ə bəri'ə'n'ə kagidəsi'ti.

26 Ndangi me bar'ti, nya ki ra ə n'bəri'ə'n'ə kagidəsi'ti eyina: «Ngar læ Juwipi'gi.»

27 Bəri njobogi'gi joo nan'ti si'ə kagidəsi'ti. Ki kare dojikol'ə'ti, ki nungi dojigəl'ə'ti. [

28 Be kadi ta ki ndangi me makitu'ti læ Luwə tol'n ta'ne: «Tudəi'ə dann njeramajel'gi'ti» kin tol'n ta'ne§.]

29 De'gi ki nje dər row'ə, ra indəi do'de roke roke, ningə taji'ə, ə eli eyina: «Man, in ki nje tuji Kəy læ Luwə, ə təl ra in ki rangi me ndo'ti ki mutə kam!

30 Aji ro'i inbe, ə in do kagidəsi'ti ur nanga be!»

31 Be to ə nyi, kibo'gi læ njekujənyamosi kadikare'gi ki njendo ndukun'gi læ Luwə, uwəi Jeju kogi dann'de'ti eyina: «Aji de'gi ki rangi, nan inbe asi kaji ro'ne el!

† 15:23 15.23 Mir in hu ki rai ki nom kagi madi donangi Palesitinn'ti non. Gata in ngayn, ningə loki de oy ningə, a oyi ro ninn'ti bay ta a duwi. Ta loki ro de to'ə ngayn ningə, rai adi'ə ə ro'a yokiro nden. ‡ 15:24 15.24 Pa'gi 22.19 § 15:28 15.28 Barta kin goto me makitu'gi'ti ki kete nu ki in ta læ Luwə ki ndangi to kunmindi ki sigi.

³² Kirisiti, De ki Luwə mbət'ə, Ngar lə Isir-ayel'gi kaa kam, ki ra'je inbe ki ji ra'n ne kin, kadi in dɔ kagidəsi'ti ur nanga adi j'oo, adi to j'un me'je j'ad'a rɔta!» Nje ki bəri'de kagidəsi'ti ki kare dɔjikɔl'ɔ'ti ki nungi dɔjigəl'ə'ti kaa taji'ə kah'a'ti inbe tɔ.

Koy Jeju

(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Jan 19.28-30)

³³ Loki kadi ra jam dɔ be'ti, lo diw, ndul kururu dɔnangi'ti ba pəti, biti kadi ki mutə ki losɔl'ɔ.

³⁴ Ningə kadi'ti ki mutə, Jeju non ki ndu'ne kibo ene: «Eloyi, Eloyi, lama sabakitani?» Kɔr me'ə nan: «Luwə lə'm, Luwə lə'm, tado ri ə inyə'm kɔ wa?»

³⁵ De'gi madi dann nje'gi'ti ki rai non, oyi ndu'ə, ningə eli eyina: «Oyi de kaa nyi, ra bər Eli!»

³⁶ De kare dann'de anyi ngodi, un nya ki to hem hem, ulə me mann kandi nju'ti ki masi, ningə ulə ta gakira'ti adi Jeju kadi anyi, ə el ene: «In nginəi adi j'oyi ke Eli a re ris'ə nanga dɔ kagidəsi'ti wa?»

³⁷ Lo kin'ti non be, Jeju ur koo ki ndu'ne kibo, ningə kon'a te.

³⁸ Go'ti ku gangi lo ki ra me Kəy'ti lə Luwə, til dana joo, in ta nu biti re nanga*.

* **15:38 15.38** Ku gangi lo kin gangi loki kar njay ki loki kar njay njay nan'ti. Lo ki kar njay njay, in kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi par ə a un majel lə bulə de'gi kadi awi'n me'ti non Luwə'ti. Loki Jeju oy, ku kakin til dana joo, adi tarow to tado lə de'gi pəti kadi ai non Luwə'ti. Tekitaga 26.31-33.

³⁹ Kibo læ kuti njerɔ'gi ki bu, ki ra takum Jeju'ti, oo'ə lo koy'ti ki oy, el ene: «Ki rɔta'ti, dingəm kin in Ngonn læ Luwə.»

⁴⁰ Dene'gi madi rai non tɔ, rai sanyi, indəi kum'de ra oyi nya'gi ki isi rai nya. Dann'de'ti, Mari ki Magidala num, Mari ki kon Jaki ki bari'ə ngonn ki in kon Joje num, ta Salome num, rai non tɔ.

⁴¹ In ingi kin ə ndolei go Jeju, ta rai si'ə me nya'gi'ti li'ə loki in Galile'ti. Ningə, dene'gi ki rangi ngayn ki rei si'ə Jerujalem'ti kaa in non bay tɔ.

Jisepi un ninn Jeju duw

(Mat 27.57-61; Luk 23.50-55; Jan 19.38-42)

⁴² Ndo'a'ti kin, in ndɔ ki de'gi a ɔsi nja nya'gi nan'ti indəi, adi in ndɔ ki non ndɔ kɔrkon'ti.

⁴³ Loki lo sɔl, Jisepi ki Arimate'ti, ki in ki kare dann njegangi ta'gi'ti læ Juwipi'gi, in de ki de'gi buki'ə'ti ngayn, uti mosi'ne ku'ti in non re. In inbe kaa isi nginə Konbe læ Luwə ki kadi a re kin tɔ. Bol ra'a el, adi aw rɔ Pilati'ti dəj'ə ninn Jeju.

⁴⁴ Loki Pilati oo kadi Jeju oy ə, ət'ə bol, adi ulə go nje kisi dɔ kuti njerɔ'gi ki bu, ad'a re, ningə dəj'ə ene ke Jeju oy mayinu wa?

⁴⁵ Loki oo ta ki ta nje kisi dɔ njerɔ'gi'ti ningə, adi tarow Jisepi kadi un ninn Jeju.

⁴⁶ Jisepi ndogɔ ta ku dolo ninn, risi ninn Jeju dɔ kagidəsi'ti re'n nanga, dolo ki ku dolo ninn, ilə me be ninn'ti ki uri kadi mbal'ti, ningə nduguru mbal ilə ta'ti.

⁴⁷ Mari ki Magidala in ki Mari ki kon Joje awi, ra oyi loki iləi Jeju'ti.

16

Jeju ində taa lo koy'ti el

(Mat 28.1-8; Luk 24.1-11; Jan 20.1-2)

¹ Loki ndo karkon dər, Mari ki Magidala num, ki Mari, ki kon Jaki num, Salome num ndogi hu kagi ki əti mbin, tado kaw koy rə ninn Jeju'ti.

² Ndo Dəmasi, ki sin ba, loki kadi isi uwə, anyi awi dəbadi'ti.

³ Loki isi awi ningə, elinan dann'de'ti eyina: «Nga kin, nan ə to nduguru mbal ta'a'ti rangi adi'je wa?»

⁴ Nan loki uni kum'de ningə, oyi kadi kəkirə mbal kakin, de nduguru'ə rangi.

⁵ Dene'gi kin uri bə ninn'ti ningə, nyi, oyi ngonn ki basa madi kare, ulə ku ngal ki nda rə'ne'ti, si'n ki dəjikəl'ti. Lo kin'ti, bəl ra dene'gi.

⁶ Nan, ngonn ki basa kakin el'de ene: «In bəli el, m'gər kadi isi sangi Jeju ki Najareti'ti, ki de'gi bəri'ə kagidəsi'ti. Jeju ində taa lo koy'ti, goto ne. Oyi loki iləi'ə'ti ə to kare kin.

⁷ Ningə ki ngəsine kin, awi eli Piyər ki ndəgi njendo'gi toki a aw kadi nginə'se Galile'ti. Lo kin ə a oyi'ə'ti, toki el'n'se kete.»

⁸ Dene'gi tei ki ngodi nja'de'ti ta badi'ti, dadi par par ki bəl, gəri row rə'de el. Ta kaa eli de el, tado bəl təl'de*.

Jeju əji rə'ne Mari ki Magidala

⁹ [Jeju ində taa lo koy'ti ki ndo Dəmasi, sin ba. Loki ində lo koy'ti, de ki dəkete ki təji rə'ne

* **16:8 16.1-8** Bə ninn lə'de dənangi Palesitinn'ti in mbal ə uri kada to bə ningə, iləi ninn'ti, ningə nduguruyi mbal ki rangi uti ta'a.

ro'a'ti in Mari ki Magidala, ki ndoki tuwə ndil'gi ki majel siri do'a'ti ko.

¹⁰ Ningə, Mari ə in nje kaw kel njendo'gi li'ə ki sii ta kuwə ndoo'ti ki ta non'ti.

¹¹ Nan loki Mari el'de toki Jeju ində lo koy'ti, adi n'inbe n'oo'ə ki kum'ne, njendo'gi tai me'ə el.

Jeju oji ro'ne njendo'gi joo

¹² Go'ti, Jeju oji ro'ne kaji ki to ta dangi njendo'gi joo ki in do row'ti, isi awi ki ngannbe'gi'ti.

¹³ Loki Jeju ingə'de, təli awi ori poy'o ndəgə'gi, nan ndəgə'gi uni me'de, el to.

Jeju oji ro'ne njendo'gi ki dōgi gidə in kare

¹⁴ Ta tolta'a'ti, Jeju oji ro'ne njendo'gi ki dōgi gidə in kare loki isi sōi nya. Lo kin'ti, Jeju kol se'de do kunme'ti el lə'de, ki kum kuti lə'de, tado mbeti kun me'de nje ki oyi'ə toki ində lo koy'ti.

¹⁵ Go'ti, el'de ene: «Ai ki do be'gi ki donangi'ti ne pəti, iləi mbər Poyta ki maji mbi de'gi'ti pəti.

¹⁶ De ki un me'ne, ə rai'ə batəm, ningə a ingə kaji, nan de ki mbəti kunme'ne, ta ki gangi a in do'a'ti.

¹⁷ Nyakōji'gi ki nje ki uni me'de adi Luwə a oji ə to kin: me to'm'ti, a tuwəi ndil'gi ki majel, a eli ndonnta'gi ki mbah.

¹⁸ A uwəi lii'gi ki ji'de, ningə re anyinan nya ki nje tol de kaa, a ra se'de nya madi el. A indəi ji'de do njemonyi'gi'ti, adi nje monyi'gi ingəi lapiya.»

Jeju təl aw dōran'ti

¹⁹ Go ta'gi'ti ki Burəbe Jeju el'de, uni'ə awi si'ə dōran'ti, adi isi dōjikol Luwə'ti.

²⁰ Go kaw'a dɔran'ti, njendo'gi awi iləi mbər Poyta ki maji. Burəbe in se'de nan'ti, adi'de tɔgi adi rai nya'gi ki ɔti bol bol. Nyakɔji'gi kin to be, tɔji kadi ta lə njendo'gi in ta ki rɔta'ti[†].]

[†] **16:20 16.9-20** Barta'gi kin goto me makitu'ti ki kete nu ki in ta lə Luwə ki ndangi to kunmindi ki sigi.

Ta lə Luwə Kunmindɪ kɪ Sigi
New Testament in Gor

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gor

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 May 2025 from source files
dated 3 May 2025

2c67456e-bce1-5ef4-9c95-47d2d9335aa4